

SOP

369

Συγ. Οικονόμου

Π Ε Ρ Ι

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΚΚΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Υ π δ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ

ΙΑΤΡΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣ.

ΤΥΠΟΥ Φ. ΚΑΡΑΜΠΙΝΟΥ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΕΥΧΑΙ
ΕΘΟΥ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

—
ΑΩΕΓ.

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
Καὶ θαυὰ τοῦθ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Ἡσίοδ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. στίχ. 361.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΠΕΖΑΡΩ
ΤΩ ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΩ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ
Σ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΙΡΕΙΝ!

§. α. **Ο**ὐδὲν οὕτω προσφιλὲς καὶ θυμῆρες καθήκον ἀνδρὶ Ἑλληνι, ἐλλογιμώτατε διδάσκαλε, ὡς ἡ μετὰ τῶν πρώην γενομένων ἀγα-
τίμων ἀνδρῶν ὁμιλία καὶ ἡ διευκρίνησις τῶν ὡς τὰ πολύχροα τῆς
Ἰριδος ἄνθη τὴν πρὸς ἀλλήλας συμβολὴν ἐν τῇ οὐρανίῳ ταπεινο-
φροσύνῃ ἐκ τῶν ὄψεων ἡμῶν ὑποκλεπτουσῶν θεοτερπῶν ἀρετῶν,
δι' ὧν οὗτοι ἐν νυκτερινῇ, ὡς εἰπεῖν, τῇ τῆς αἰχμαλωσίας συνεφεῖα
γενόμενοι οὐ μόνον τῆς ἐλληνικῆς σοφίας καὶ εὐφυΐας ἄσβεστον
τὴν λαμπάδα διετήρησαν, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸ στερέωμα
κατηγλάϊσαν καὶ τοὺς νικηφόρους αὐτῆς ἄθλους τορῶς διετράνω-
σαν. Ἐφ' ᾧ καὶ πρεπωδέστατα ἡ Πατρίς ἡμῶν τοῖς οἰκείοις βλα-
στήμασιν ἐπαγάλλεται, καὶ πάντας τοὺς πιστοὺς αὐτῆς υἱοὺς
παρακελεύεται, ἵνα τοῖς λόγοις τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν, οὓς
συνεγράψαντο, θαμά τε καὶ ἐπιμελῶς ἐγκύπτωσι, καὶ τὰ κάλλιστα
καὶ ὀνησιμώτατ' ἀπανθίζοντες τὸν τε βίον αὐτῶν πρὸς τὰ βέλτιστα
ρύθμιζωσι, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἀκαταμαχῆτοις ὅπλοις περιφρασ-
σόμενοι διεκδικῶσι τὰ πάτρια, προσηκόντως ἀπαντῶντες πρὸς τὰς
ποικίλας τῶν μισελλήνων ὕβρεις, ὅσας οὗτοι κατὰ τοῦ Γένους ἡμῶν
χθές καὶ πρώην ἀφιλανθρώπως ἐξετόξευσαν καὶ νῦν ἔτι οὐ δια-
λείπουσι. Διὸ οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν, ᾧ φίλων ἐμοὶ ἄριστε, ὅσον ἡμᾶς
εὐφραναι τιμαλφῇ κοινωσάμενος δέλτον, ἅτε μὴ μόνον ἀνδρῶν
σεβασμίων εὐγραμμα, ἢ οὕτως εἶπω, ἰχνογραφήματα ἐνέχουσιν,
ἀλλὰ καὶ γεγραμμένην ὑπὸ τῆς ἀκαμάτου χειρὸς τοῦ μεγαλο-
φώνου κήρυκος τῆς περιποθήτου ἡμῶν Μητρὸς Θεσσαλίας, τοῦ ἀ-
οιδίμου Πατρός σου (α), ὃν τυραννίδα ἑαυτοῦ ὁ ἐμὸς ἀποκαλεῖ

(α) Τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παντοδαπὴν πολυμαθειαν τοῦ ἀοιδίμου ἱεροκή-
ρυκος καὶ διδασκάλου τῆς Θεσσαλικῆς κωμοπόλεως Τυρνάβου Ἰωάννου Οἰ-

πάππος ἐν τινι τῶν ὑπὸ σοῦ δωρημένων μοι πέντε πολυτίμων ἐπιστολῶν αὐτοῦ διὰ τὸ τῆς περιποθήτου ἀδελφικῆς μετ' ἐκείνου συναυλίας μὴ φθάσας καταπολαῦσαι (α).

κονόμου τοῦ Πεζάρου περιέγραψεν ὁ μαθητὴς καὶ συγγενὴς αὐτοῦ Κ. Μ. Κούμας ἐν Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Τόμ. IB. σελ. 562. Τὴν δ' ἀγαθότητα αὐτοῦ μαρτυρεῖ καὶ ἡ πρὸς τὸν συμμαθητὴν Γ. τὸν Κρομμύδαν φιλικὴ ἐπιστολή, ἣν ἐκεῖνος ἐκδέδωκεν ἐν Διατριβ. ἐπὶ τῆς καταστάσεως κοινῆς ἡμῶν γλώσσης σελ. 339. Μόσχα, 1808.

(α) Παρατιθέαμεν εὐχαρίστως τὴν χαρίεσσαν ἑόρτιον ἐπιστολήν, ἣν ὁ ἀείμνηστος ἡμῶν πάππος Κυριακὸς τῷ 1784 ἔγραφε αὐτῷ λογιωτάτῳ διδασκάλῳ κυρίῳ κυρ. Ἰωάννῃ τῷ περιποθῆτῳ εὐχετικῶς εἰς Τύρναβον, μήπω τῆς ἱερᾶς τυχόντι λήξεως· εὐ εἰδότες ὅτι καὶ τὸν εὐγνώμονα τέρψει ἀναγνώστην οὐχ ἥττον τῇ τοῦ οἰκιακοῦ ὕφους ἀφελείᾳ καὶ ἀπλότητι ἢ τῇ ἐν αὐτῇ ζωγραφουμένῃ ἀγνῇ καὶ οἷαν ὁ Σταχειρίτης τὴν τελείαν ὀρίζεται φιλίαν (Ἠθικ. Νικομ. Η. γ. σελ. 149. ἐκδ. Κορ.). Ἐχει δὲ ἡ ἐπιστολή οὕτως· «Χριστὸς ἀνέστη. Εἰς ἔτη ψυχοσωτήρια καὶ τῶν ρεόντων διαβατήρια. Τὴν ἐμὴν τυραννίδα λαμπροφόρως περιπτυσσόμενος καταφιλῶ.

Ἀντὶ τῆς ποθητῆς μοι καὶ καραδοκουμένης τοῦ ἀδελφοῦ ἀπολαύσεως ἔχω πάλιν τὰ παρ' αὐτοῦ γράμματα. Χάρις τῷ Θεῷ τῷ οὕτως οἰκονομήσαντι καὶ συνεργήσαντι. Μενεῖ καὶ τῆτες τὸ ἐμὸν ἐντρύφημα ἐν τῇ τῆς Πατρὸς τύρβῃ, οὕτω δόξαν τῷ Θεῷ ἴσως, ἵνα καὶ πατρὶ καὶ πατρίδι τὰ λοιπὰ ὀφειλόμενα ὁ φίλος ἀφοσιώσῃται. Τί πάθω; συμπαραμενῶ καὶ συντυρβασθήσομαι καὶ ἐλπῶ ἐπὶ Κύριον, καὶ αὐτὸς ποιήσει. Πολλὰ γὰρ κέκρυπται ἐν τοῖς ἀοράτοις θησαυροῖς τῆς αὐτοῦ προνοίας· ἐπὶ δὲ τῇ βίβλῳ καὶ τὰ μήπω πεπραγμένα γεγραμμένα τυγχάνει. Καὶ μή μου, πρὸς φίλιου, ὥς παραπαίοντος καὶ τηνάλλως τὰ τοιαῦτα πνευματικευομένου κατείπης· ἀλλὰ κατοπτριζόμενος ἀδόλως τὴν ἐν σοῖς στέρνοις καρδίαν μου, εὐ οἶδ' ὅτι καὶ ἀποδέξῃ καὶ συναντιλήψῃ καὶ συνομολογήσεις καὶ τὰ πρὸς κοινὴν παραμυθίαν πραγματεύσῃ τῇ τοῦ κρείττονος συναντιλήψῃ, ὥς γε ἑμαυτὸν πείθω· γένοιτο. Θαμινώτερον δὲ κίνει τὴν γραφίδα πρὸς παραμυθίαν τοῦ ταῖς ἐλπίσι τρυφῶντος ταῖς ἐπὶ τὴν ξυναυλίαν ἀδελφοῦ καὶ τοῖς γράμμασι μόλοις τοῖς παρὰ σοῦ ἀναπνέοντος. Ὑγιαίνοις τὸν διπλοῦν ἄνθρωπον. 1784. Ἀπρίλ. ς. Τζαριτζάνη».

Καὶ ταῦτα μὲν αὕτη, τῶν δ' ἄλλων τεσσάρων οὐχ ἥττον χάκείνων περιέργων τὴν ἐκδοσιν ἐς ἄλλοτε ἀναβάλλομεν.

§. 6'. Παρακελεύη δέ με λίαν φιλαγάθως καὶ πρὸς διαφώτισιν τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ περιεχομένων. Καὶ σύνοιδα μὲν ὅσον ἀγάλλη καὶ χαίρεις αὐτός τε μελετῶν, ὅση δύναμις, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν μαστεύοντας καὶ φιλοκρινοῦντας τῆς τε προγονικῆς φιλοκαλίας τὰ καλλιτεχνήματα καὶ τῆς πατρῴας σοφίας τὰ κειμήλια, καὶ δι' αὐτῶν τῆς τοῦ Γένους ἱστορίας πολλὰ χωρία τοῦ τῆς ἀγνοίας παχυλοῦ σκότους ἀπαλλάσσοντας. Ἐθαύμασα δὲ τὴν σὴν ταπεινοφροσύνην, «Ὅτι (ἵνα τὰ τῆς Βασιλείου τῆς Ἐκκλησίας σάλπιγγος οἰκειότερον εἶπω) καὶ μαθεῖν καταδέχη τὴν τοῦ διδάσκειν τάξιν πεπιστευμένος, καὶ μανθάνειν παρ' ἡμῶν, οἷς οὐδὲν μέγα πρόσσεστὶ πρὸς γνῶσιν». Ἰπήκουσα δ' οὖν τῇ σῇ φιλοκάλῳ παρακελεύσει καὶ περ ὀλίγης τῆς περὶ τὰ προσφιλῇ μοι ταῦτα σπουδάσματα σχολῆς εὐμοιρῶν, εὐλαβούμενος δὲ μή σε παντάπασι τῶν ἐλπίδων ἐξαμαρτόντα καταδείξας λυπήσω καὶ νόμων φιλίας παραβάτης ἐξελεγχθῶ. Διὸ δὴ τὴν τε ὑπὸ σοῦ γεγραμμένην περιληπτικὴν τοῦ χειρογράφου ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσα διὰ τοῦ 468 φύλλου τῆς ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν, ἐκδιδούσης τὴν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α' γεγραμμένην πραγματείαν «Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαπρεψάντων», καὶ νῦν τῶν ἐκ τῆς βίβλου παραπομπῶν μοι σχολῆς τυχὼν κοινωνόν σε ποιήσομαι τὰ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπιστολῶν ὡς ἔστι μοι δυναμένῳ διευκρινῶν κατὰ διαλείμματα.

§. γ. Καὶ δὴ πρῶτον σοι τῆς ἐν αὐτῷ 46 ἀριθμουμένης Φραγκίσκου τοῦ Κόκκου ἐπιστολῆς τὰ ἐχόμενα ἐκθέσθαι πειράσομαι. Καὶ τὸ μὲν ἐπώνυμον τοῦ γράφοντος οὐχ οὕτω ξένον ἡμῖν ἔδοξεν, εἰδόσι τὸν τε παρὰ Σουΐδα δι' αὐτοῦ κυριωνυμούμενον τοῦ Ἰσοκράτους μαθητὴν (α), καὶ τὸν ἐν τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικοδήμου σε-

(α) «Κόκκος ῥήτωρ Ἀθηναῖος μαθητὴς Ἰσοκράτους λόγους ῥητορικοὺς» (ἴσ. ἔγραψε). Σουΐδας λ. Κόκκος.

μνηνομένῳ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἀθηνῶσι Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας τεθαμμένον Ἰωάννην τὸν Κόκκον (α), καὶ τοὺς παρὰ τῷ Παχυμέρει Κόκ-

(α) Ὡς δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου τῆς ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένη ἐπιγραφή, ἣν κἀν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι (Φυλ. 34. σελ. 937) ἐκδεδομένην οὐ πᾶν τι ἀκριβῶς, πάλιν ἐκδιδόαμεν ἔχουσιν ὡδί· «Μηνὶ Μαΐῳ ιβ. ἡμέρᾳ β'. ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης ὁ Κόκκος· ἔτους ςψλ. Ἰνδικτ. δ.» ἦτοι κατὰ τὸ 4222 σωτήριον ἔτος. Τὸ δὲ μετὰ τὴν Ἰνδικτιῶνα δ. λείψανον ἐκληπτέον τοῦ ἐξηλειμμένου τῷ χρόνῳ (ὡς καὶ τὸ χάσμα μαρτυρεῖ) «δεκάτης», ἀλλ' οὐχὶ ἀριθμητικὸν τοῦ τέσσαρα σημαντικόν· τῇ γὰρ δεκάτῃ Ἰνδικτιῶνι προσήκει ὁ τοῦ 6730 δημιουργικοῦ ἔτους Μάιος. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφή πόσης ἔχεται ἀληθείας ἡ τοῦ Γαλάτου Βύχωνος ὑπόνοια, μὴ καὶ αὐτὸς ὁ ναὸς ἐκ Δυτικῶν τὴν ἀρχὴν ἔλκει, ὥσπερ δὴ σπουδάζει ἀποδείξαι πάντας, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς Φραγγικῆς δυναστείας εὔρεν ἢ γοῦν ἔδοξεν εὔρεϊν ἵχνας· οἷον τὸν παρὰ τῇ νῦν μητροπόλει ναῖσκον τοῦ Σωτῆρος (ὃν κακῶς ὀνομάζει Καθολικὸν τῶν Ἀθηνῶν), ὡς τὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου φέροντα οἰκόσημα, τὸν ἐν Δαφνίῳ ἐκ τοῦ ἐν ἐγγράφῳ τινὶ ὀνόματος *Delfina* κιλ. (βλ. *Buchon, La Grèce continentale et la Morée* pag. 434. Paris, 1843)! Ἀπορον δὲ πῶς ὁ τὴν Ἑλλάδα περιελθὼν πρὸς καταγραφὴν τῶν ἐν αὐτῇ τῆς Φραγγικῆς δυναστείας σωζομένων μνημείων σοφὸς Γαλάτης καὶ οἱ κατ' αὐτὸν οὐχὶ ἀπλῆς χάριν ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς γνώσεως, ἀλλ' ἵνα «καταδείξωσι τὰς ἐλπίδας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ λατινικοῦ πολιτισμοῦ ἐπιζήσαντα ἐν Ἑλλάδι», ὡς λέγει ὁ *Mas Latrie* (*Hist. de l'île de Chypre etc. T. 3. pag. v*)· πῶς οὖν οὗτοι παρατρέχουσι τὰ ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν μνημονευόμενα ἑλληνικὰ μνημεῖα, ὅπου οὐ μόνον ἐν Αὐριόλῃ κατὰ τὸν ιβ αἰῶνα κοινόβιον Ἑλλήνων κληρικῶν ἦν ἐγκαθισταμένον, ἀλλὰ κἀν τῇ Μασσαλίᾳ, «πόλει μεγίστῃ Φωκαῶν ἀποικία» (Σκύμνου *Περιηγ. σχ. 209*), «τῇ τοσοῦτον φιλέλληνας τοὺς Γαλάτας κατασκευασάσῃ, ὥστε καὶ τὰ συμβόλαια ἑλληνιστὶ γράφειν», ὡς ὁ Γεωγράφος φησὶ (Στράβ. *Γεωγρ. Δ. σελ. 484. προβλ. καὶ A. Brückner Histor. Republic. Massiliensium pag. 77. Gottingae, 1826*), καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐνδόξου καὶ μουσοτρόφου Γαλλίας Ἕλληνες διέπρεψαν, οὐχὶ ξίφει καὶ βίᾳ καὶ πυρὶ καὶ λόγοις δολίοις συνελαύνοντες τοὺς κατοίκους πρὸς τὰ ἑαυτῶν νόμιμα, ἀλλὰ τῷ λόγῳ καὶ ἐμπολαίῳ Ἑρμῇ ἀνθρωπίζοντες τοὺς ἑτεροδόξους (βλ. *Jourdain Recherches crit. sur l'âge et l'origine des traduct. Latines d'Aristote pag. 48. Paris, 1819*).

κους μοναχούς (α)· ἀνέμνησε δ' ἡμᾶς καὶ ἡμέρας ὀδύνης, τὰς τῆς πολυωδύνου τῆς βασιλευούσης πολιορκίας, ὅτε «*Ἰάκωβος Κόκκος, ὡς φησι Γεώργιος ὁ Φραντσῆς, ὁ Ἑνετὸς ἀνὴρ ὀξύτερος ἦν ὧτου (ἴσ. γρ. ὅ,τι) ποιῆσαι ἔλεγον· αὐτὸς ἐνεπιστεύθη τοῦ πέρας δῶσαι τῆς ὑποθέσεως*» (β)· ἡ δ' ὑπόθεσις ἦν ἐμπρῆσαι τὰς ἐν τῷ λιμένι φερομένας τριήρεις, καὶ μετὰ τεσσαράκοντα θαρσαλέων καὶ μεγαλοψύχων νέων ἐπιχειρήσας ὑπὸ προδοσίας ἀπέτυχε. Καί τις

(α) «*Κόκκους δὲ μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνον ἐῷ*». Γ. Παχυμέρ, *Μιχαήλ Παλαιολ. Ζ.* σελ. 271 ἐκδ. Βενετ. 1729. Ζητητέον δὲ τί ἄρα καὶ δηλοῖ ἡ φράσις αὕτη τοῦ ἱστορικοῦ· εἰ μὲν γάρ τις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰησουΐτου ἐκδότου Ποσσίνου σεσημειωμένα (σελ. 29), ὡς ἐκ κοκκινόχρου ἐνδύματος οὕτω κληθέντας αὐλικούς μοναχοὺς τὸ Κόκκους δηλοῦν ὑφορωμένου, ἀποδέξαιτο, ἐπαπορήσειεν ἂν πῶς τοῦ περιπορφύρου τούτου μοναχικοῦ σχήματος οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ μνεῖα γέγονε. Καὶ δικαίως ἄρα καὶ αὐτὸς ἐπέχειν περὶ τούτου ἔγνωκεν. Ἡμῖν γοῦν δοκεῖ Κόκκους κεκληθῆσθαι οὐχὶ τάγμα, ἀλλὰ δύο ἴσως ἢ καὶ πλείονας μοναχοὺς ἐκ συγγενείας γνωρίζομένους μᾶλλον ἢ ἐξ ἄλλης τινος σχέσεως πρὸς τὴν τῶν Κόκκων οἰκογένειαν, ἧς μέρος, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα εἰς Δύσιν ἀπεδήμησεν (ὡς ἐφεξῆς εἰρήσεται)· ἄλλως τε δὲ οὐδὲ πολὺ τοῖς χρόνοις τοῦ προμνησθέντος Ἰωάννου ἀφυστᾶσιν. Αἱ γὰρ τοῦ θηριώδους ἐκεῖνου Μιχαήλ, ἃς ὁ Παχυμέρης ἐκτραγωδεῖ, κακουργίαι περὶ τὸ 1480 ἐγίνοντο, καὶ τότε οἱ Μοναχοὶ οὗτοι ἐπαθον ἅπερ ἐπαθον. Τὸ δ' ἐφεξῆς τῆς φράσεως «*τοὺς κατ' ἐκεῖνον*» ὅπερ ὁ Ποσσῖνος «*qui apud illum*» μεταφράσας «*perre imperatores*» ἐπεξήγησεν (ὡς εἰ ἔκειτο τοὺς περὶ ἐκεῖνον, ἢ γοῦν τοὺς παρ' ἐκεῖνω) διορθωτέον, οἶμαι, «*τοὺς κατ' ἐκεῖνους*», δηλονότι τοὺς ὁμοίους ἐκεῖνοις (τοῖς Κόκκοις) τὸ φρόνημα, εἰ μὴ τὸ ἐκ εἶν ο ν εἰς τὸν προμνημονευόμενον (αὐτόθι) Περιστέρην γραμματικώτερον ἀνενεγκεῖν προέλοιτο. Ὅποσον δ' ἄχαρι καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀπεμφαῖνον τὸ φῶς, ὅπερ τῷ Ἰησουΐτῃ τούτῳ δυσὶν ἔτεσιν ὕστερον τῆς προμνησθείσης τοῦ κ ό κ κ ο ς ἐκδοχῆς ἐπέλαμψεν (ὡς αὐτὸς ὀξύμωρότερον γράφει ἐν τῷ μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγ, τοῦ Παχυμέρου γλωσσαρίῳ σελ. 28) ἐκ τῶν τυφλῶν, τῶν ἐν Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ (Βιβλ. α. 21. δ. 33. σελ. 35, 214) μνημονευομένων, οἱ αὐτὸν ὠδήγησαν, ὥστε παλινωδήσαντα γελοίως τυφλότητος δηλωτικὸν τὸ Κόκκος εἶναι διατείνεσθαι, ὡς ἐκ τοῦ caecus παραφθάρειν, περιττὸν καὶ λέγειν.

(β) Φραντσ. Χρονικ. Γ. δ. σελ. 57 ἐκδ. Ἀλτερ.

ἡμᾶς ὑπόνοια ὑπείσῃλθε, μή τοι ὁ Ἑνετὸς καλούμενος Κόκκος (α) συγγενὴς πῶς τυγχάνει τῷ μετὰ τρεῖς πεντηκονταετηρίδας γράφοντι Κόκκῳ, ὃν Ἕλληνα ὄντα πρὸς τοῖς ἄλλοις δείκνυσι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστολή, ἐν ᾗ γράφει τῷ ἐκ Μονεμβασίας Γαβριήλῳ τῷ Φιλαδελφείας, ἀπρὸς τὸ συνοῖσον τῷ γένει τὰς διατριβὰς ἐν τῇ πό-

(α) Τὰ περὶ τῆς Ἑνετικῆς οἰκογενείας τοῦ Κόκκου τούτου ἐμβριθῶς ἅμα καὶ ἐπιχαρίτως ἐκτίθησι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας ὁ σοφὸς καὶ φιλέλληνας Ἑνετοκρὴς Ἐμ. Κικόννας (Cicogna, *Delle Inscrizioni Veneziane* T. 5. pag. 257—269). Κατάγει δ' ἐμμαρτύρως αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον Καύκων εἰτα δὲ Cocho καὶ Coeco ἐπωνυμιουμένην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα λέγει μεταναστεῦσαι διὰ Δυρράχίου καὶ Μαντούας εἰς Ἑνετίας. Δηλῶν δὲ καὶ πῶς τοῖς εὐγενέσι συγκατηρίθμηται καταλέγει πολλοὺς ἀξιολόγους ἐξ αὐτῆς ἄνδρας, ἐν οἷς καὶ δύο Φραγκίσκους καὶ τρεῖς Ἰακώβους, πρῶτον μὲν αὐτὸν τὸν πολεμιστὴν (οὗ τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς συγκαταποντισθέντας ὁ αὐτόπτης, φησὶν, ἀφηγεῖται Ν. Βάρβαρος), δεύτερον δὲ (ὁ δὲ τρίτος τῷ 1537 γεννηθεὶς ἦν κανονικὸς ἐν Παταβίῳ) τὸν τῷ 1534 ἀρχιεπίσκοπον Κερκύρας ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος προχειρισθέντα καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ποιήσαντα. Τοῦτον δὲ διεδέξατο τῷ 1565 ὁ ἀδελφιδοῦς Ἀντώνιος, ὃς καὶ βιβλιδάριον ἔγραψε μετ' ἐπιγραφῆς «*De Graecorum recentiorum haeresibus*», εἰς 34 ἀναβιβάζων τὰς τῶν Ἑλλήνων αἱρέσεις! Κατ' αὐτοῦ δὲ ὁ Ἀλλάτιος (*De consensu etc.* pag. 4053) γράψας ἀμαθῆ καὶ ἀκριτον καὶ ἀπατεῶνα τὸν γράψαντα ἐξελέγχει· καὶ καθ' ἡμᾶς δ' ὁ καλὸς κάγαθος Ι. Βελουῶδος ἐν τῇ πρὸς τὸν Κικόνναν ἐπιστολῇ (ἐκδεδομένη ἐν τῷ αὐτῷ πολυμαθεῖ συγγράμματι T. 5. pag. 265. πρβλ. καὶ T. 2. pag. 84, 154) ἐν πνεύματι εἰρήνης κατεδίδασκεν αὐτὸν ἀναιρῶν τὰς τοῦ ὑπερασπίσαντος Σιμωνίου στρεψοδίκους εἰκασίας. Ἐσχατον δὲ τῆς οἰκογενείας γόνον φησὶ γενέσθαι τὸν τῷ 1839 τελευτήσαντα Ἰωάννην Κόκκον. Καὶ θυγατέρας δὲ Ἀντωνίου Κόκκου εἰδήμονας τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης μνημονεύει Ἰωάν. ὁ Σαυερβρέης (*De Foemina. eruditione.* §. 47. Lipsiae, 1674). Εἰ δ' ὁ τῷ 1560 ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς διαπρέπων ἢ μᾶλλον ὁ τῷ 1570 ἐν λόγοις (οὗ καὶ ποιήματά τινα σώζονται ἢ φησι Κικόννας) ἦν ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἄλλοις εἰρήσθω. Ἀλλὰ καὶ Μαγδαληνὴ Κόκκου εὐγενὴς Κρῆσσα σύζυγος συνταγματάρχου τινὸς Φραγκίσκου Μουδατίου (Muazzo) ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Ἑνετικοῦ στρατοῦ διαπρέψαντος ἀναφέρεται παρὰ τῷ Κικόννῳ (*Inscrizioni etc.* T. 3. pag. 395).

λ ε ι ποιείσθαι» (α). Τὸ δὲ ξενικὸν ὄνομα οὐδαμῶς ἐστὶν ἄηθες,

(α) Περὶ τῆς συγγενείας τῆς ἐν Νάξῳ ἔτι καὶ νῦν διαπρεπούσης οἰκογενείας τῶν Κόκκων πρὸς τὸν Ἰάκωβον εἵκασε πρὸ ἡμῶν καὶ ὁ φιλόπονος ἱατρὸς Δεκιγάλλας, δημοσιεύων ἐν τῇ Νέᾳ Πανδώρα (Τόμ. Η. σελ. 494) οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας ταύτης, καὶ τεκμαιρόμενος ἐκ τούτου ὅτι ἐξ Ἑνετῶν τὴν ἀρχὴν ἔλκει. Ἡ δ' εἰκασία αὕτη πιθανολογεῖται μὲν καὶ ὑπὸ τῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ χρήσεως τοῦ ὀνόματος Ἰάκωβος, ὅπως ἐκαλεῖτο ὁ τε τὴν ἔτι καὶ νῦν τῇ τῶν Κόκκων οἰκογενείᾳ προσήκουσαν Μονὴν τῆς Ὑψηλοτέρας (περὶ ἧς ἐροῦμεν καὶ ἐξῆς) καθιδρύσας πατὴρ τοῦ Φραγκίσκου (ὡς δῆλον ἐκ τῆς τῷ Ἰαννουαρίῳ τοῦ αἰ. γεγραμμένης ὑπ' αὐτοῦ ἐδομηκοντούτους κτιτορικῆς διατάξεως, ἧς ἀπόγραφον ἐπίσημον ἀπόκειται ἐν τοῖς τοῦ ἐνταῦθα Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἀρχείοις), καὶ ἕτερος Κοκκίδης ἐπὶ Ἱερεμίῳ τοῦ Γ', προϊστάμενος αὐτῆς (ὡς μαρτυρεῖ Πατριαρχικόν τι γράμμα περὶ τῆς αὐτῆς Μονῆς «ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ 8. Ἰνδικτ. δ». ἤτοι τοῦ 1726 σωτηρίου ἔτους γεγραμμένον· ἀπόκειται δὲ καὶ τούτου αὐτόθι ἀπόγραφον) καὶ εἰ τις ἕτερος. Ὑποβεβαιοῦται δὲ ὑπὸ τῆς μεγίστης ὁμοιότητος τοῦ οἰκοσήμου τούτου πρὸς τὸ ὑπὸ Κικόννα περιγραφόμενον. Ὁ γὰρ, φησί, τοῦ μετὰ δύο ἱππικῶν ταγμάτων τῷ 1252 εἰς Κρήτην στρατεύσαντος Πέτρου Κόκκου υἱὸς Νικόλαος ἐλὼν τῷ 1260 σημαίαν τινὸς τῶν Γενουηνσίων στραταρχῶν Φιέσκων ἐνέγραψε τῷ τοῦ σήματος αὐτοῦ ρεφάνῳ τὰς τῆς σημαίας τρεῖς κυανᾶς ταινίας ἐπὶ λευκοῦ πλαισίου· τοσαῦται δὲ καὶ τῷ ὑπὸ Δεκιγάλλα ἐκδομένῳ φαίνονται. Ταύτης ἄρα ἀπόμοιρά τις μετὰ τὸ 1260 πάντως ἀπάρασαι τῶν Ἑνετιῶν ἢ εὐθὺ τῆς Νάξου κατέπλευσε, καὶ τὸν παπισμὸν ἀποπτύσασα τὴν προγονικὴν ὀρθόδοξίαν ἡσπάσατο, ἢ τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τοῦ προμνημονευθέντος Πέτρου ἢ καὶ ἄλλου εἰς Κρήτην κατῆρεν, ὅπου πολλοὶ τῶν Λατίνων εὐγενῶν τε καὶ ἄλλων κατὰ τὸ 1418 μάλιστα τῇ ὀρθῇ προσῆλθον πίστει (βλ. Cornelij Creta Sacra T. 2. p. 371—373), ἐκεῖθεν δ' ὀρθόδοξος εἰς τὴν Νάξον διεπεραιώθη. Οὐδαμῶς δ' ἄπιστον καὶ Βενετία τετηρηχέναι αὐτὴν τὸ πατρῷον δόγμα. Τοσαύτης γὰρ ἐκεῖ ἀπήλαυον οἱ Ἕλληνες περὶ τὰ θρησκευτικὰ ἐλευθερίας, ὥστε μέχρι τοῦ 1437 καὶ τοῖς ναοῖς τῶν ἀρχόντων ἐξεῖναι αὐτοῖς (ἔχουσιν, ὡς ἔοικεν, ἰδιαίτερα παρεκκλήσια) τελεσιουργεῖν, ὡς ἡμῖν πιστοῦται ὁ τὸν ὀρθόδοξον Ἑλληνισμὸν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀδρίου βασιλίδι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπαξίως ἐκπροσωπῶν φίλος Ἰωάννης ὁ Βελοῦδος ἐν τινι τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ συγγραφῶν (βλ. Sulla Colonia Greca orient. stabil. in Venezia pag. 4), δι' ὧν «παρέχει, ὡς ὁ ἀοίδιμος Μουστοξύδης εἶπεν, ἐν μέσῳ τῶν ἀλ-

καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως μετὰ τῆς φραγγικῆς ἐπιμιξίας εἰς ἡμᾶς εἰσχωμάσαν, ὡς μετ' ἄλλων μαρτυρεῖ ὁ παρὰ τῷ Φραντσῇ Φραγκίσκος ὁ Τόλεδος, ὁ τοῦ Κωνσταντίνου συγγενής, «ὃν ἔλεγον ἐκ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ γένος ἔλκειν» (α), καὶ μετὰ ταῦτα πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τοῦ Δίγαίου καὶ Ἰονίου νήσοις μετὰ τοῦ θηλυκοῦ Φραγκίσκη ἐπικρατήσαν, καὶ νῦν ἔτι διασωζόμενον (β).

λογενῶν, ὡς οἱ πάλαι ἐκεῖνοι Ἰταλιῶται, εὐγενὲς τῆς πατρίδος τεκμήριον» (Ἑλληνομνήμον. σελ. 445). Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων ἐλπίζομεν διευκρινήσιν ἀσμένως καὶ εὐγνωμόνως τοὺς τῇ ἐπωνυμίᾳ ταύτῃ σεμνυνομένους Ναξίους, εἴπερ γενεαλογικὰ ἔχουσι γράμματα, καὶ τὴν φιλόκαλον τοῦ Κικόγνα πολυμάθειαν παρακαλοῦμεν διαφωτίσαι τῷ τῆς ἀγαπητῆς ἀληθείας φωτὶ καὶ τὸ τῆς μεταναστάσεως τῶν Κόκκων σκοτεινὸν ἡμῖν γε χωρίον.

(α) Φραντσ. ἐνθα ἄνωτ. — (β) Φραγκίσκος ἐκαλεῖτο ὁ τοῦ ῥητορικωτάτου Μηνιάτου διδάσκαλος Σκοῦφος ὁ Κρής, καὶ Προσσαλέντης ὁ Κερκυραῖος καὶ Τρίμης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐν Πίσῃ διδάξας καὶ τελευτήσας καὶ ταφείς ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναῷ τῶν Δυτικῶν. Ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου αὐτοῦ κεῖται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή. D. O. M. Francisco Ioannis Trimij Atheniensis Philosophiae ac Sacrae Theologiae Doctori priscae Patriae Linguae in Pisano Gym. Profess. eximiae quae pietatis, quae testamento enjuit, viro, Iacobus Lanfranchus Can. Pis. etc. pos. an. D. 1627. (βλ. Aless. da Morrona, Pisa illustrata etc. T. 3. pag. 143. Livorno, 1812). Τοῦτον δ' ὁ Ἀλλάτιος (De consensu etc. p. 990) καὶ ὁ μεταγραφεὺς αὐτοῦ Ῥοδοτᾶς (Dell' origine — del rito Greco in Italia T. 3. p. 181) Τρίνον κακῶς μετωνόμασαν. Σώζεται δ' ἐνταῦθα τὸ ἐπώνυμον τοῦτο φέρουσα οἰκογένεια, ἣς προεξάρχει ὁ τῶν ἐξαρθρώσεων ἐμπειρότατος θεραπευτῆς Χρῆστος Τρίμης. Καὶ ταῦτα περὶ τούτων. Καὶ ναοὶ δ' ἀνίδρυντο ὑπὸ τῶν Φράγγων ἐν Ἑλλάδι εἰς τιμὴν τοῦ Λατίνου ἁγίου Φραγκίσκου, οὗ εἰκόνα ἐν Ῥώμῃ ὁ Ἕλλην Θεοσκόπουλος ἐποίησε (βλ. Ἑλληνομνήμον. σελ. 272)· οἷον τὸ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ζακύνθου εἰς στρατῶνα ἤδη μεταβληθέν μοναστήριον τῶν Μινοριτῶν (βλ. Π. Χιώτου Ἱστορ. Ἀπομνημον. τῆς νήσ. Ζακύνθου Τόμ. 6. σελ. 248, 533), τὸ ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης κοινόδιον τῶν αὐτῶν (ἐνθα καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις αἰτησαμένοις διὰ τῶν φρατόρων;) ἐπέτρεψε ὁ πάπας Ἰωάννης ὁ ΚΓ. τῷ 1414 τελεσιουργεῖν τὰ ἑαυτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ

§. δ'. Ἀλλ' οὐδὲν τοῦ ἡμετέρου Φραγκίσκου ἐξευρεῖν ἠδυνήθημεν, ὅτι μὴ ἔξ μὲν καλὰς αὐτοῦ ἐπιστολάς ἐν τοῖς τοῦ Κορυδαλέως « Τύποις ἐπιστολῶν » πρὸς ὑπόδειγμα μετ' ἄλλων συγχρόνων ἢ καὶ ὀλίγῳ προγενεστέρων αὐτοῦ λογίων ἀνδρῶν ἐκδομένας (α),

ἄλλοτρίου Ἀγίου), ὅπερ μετὰ τοῦ ναοῦ τῷ 1507 κατέπεσε σεισμοῦ γενομένου σφοδροτάτου (βλ. Fl. Cornelij Creta Sacra T. II. p. 14, 412. Venet. 1755). καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει, περὶ οὗ λόγον ποιεῖται καὶ ὁ γεραρὸς ἡμῶν φίλος Σκ. Βυζάντιος ἐν τῇ πολυμαθεσάτῃ καὶ κρίσεως μὲν ἐμβριθεῖα πεπυκασμένη φράσεως δ' ἀκριβεῖα καὶ χάριτι κεκοσμημένη Κωνσταντινουπόλει αὐτοῦ (Τόμ. Β. σελ. 54). Οἷος δ' ἅγιος ἦν ὁ Φραγκίσκος οὗτος ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν λατίνου διδάσκοντος ἐν Τόμῳ Χαράς σελ. 627.

(α) Τῶν τοῦ Κορυδαλέως Τύπων πρώτη μὲν ἔκδοσις ἐγένετο τῷ αἰχμῇ ἐν Λονδίῳ, μετ' αὐτὴν δ' ἡ ἐν Μοσχόπολει τῷ αἰψμδ. Τέσσαρσι δὲ καὶ εἴκοσιν ὕστερον ἔτεσι μετεξέδωκεν αὐτοὺς ἐν Ἀλλῇ Ἀμβρόσιος. ὁ Πάμπερις, καὶ τῷ αἰψμ πάλιν ἐν Βενετίᾳ ὁ ἀρχιμ. Κυπριανός. Τούτων δ' ἡμεῖς ταῖς δυὶ τελευταίαις ἐντυχόντες ἐν μὲν τῇ τῆς Βενετίας παρετηρήσαμεν, ὅτι ὁ ἐκδότης προοιμιαζόμενος ὁμολογεῖ μὲν μόνην τὴν ἐν Λονδίῳ ἐγνωκέναι, μαρτυρεῖ δ' ὅτι «συνέπονται αἱ τῶν μεταγενεστέρων Ἑλλήνων, ὡς καὶ πρὶν, ἐπιστολαί». Ἀλλ' ἐν τῷ τῆς Ἀλλῆς ὁ Πάμπερις προειπὼν μόνον ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ «ἄλλως γε πῶς εὐθέσθαι (γρ. ἐκθέσθαι) ἢ (ἰσ. γρ. ἢ ἡ) ἐξ ἀρχῆς σενετέθη ἀγατηπῶσαι», παραλείπει (οὐκ οἶδ' ἀνθ' οὗτο) οὐ μόνον τὰς τοῦ Φραγκίσκου ἐξ ἐπιστολάς, ἀλλὰ καὶ τρεῖς μὲν τοῦ Κορυδαλέως Ἀθήνηθεν τὰς μὲν τῷ αἰχμ καὶ αἰχμ Διονυσίῳ τῷ Μακρῇ, τὴν δὲ τρίτην Νικοδήμῳ τῷ Μεταξᾷ κατὰ τὸ αἰχμ ἐπεσταλμένας, ἑπτὰ δὲ Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου πρὸς διαφόρους, μίαν δὲ Κορράδου τοῦ Ῥιτερχουσίου, ἑπτὰ δὲ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, καὶ πέντε Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ. Προστέθεικε δ' ἐν τέλει τῆς βίβλου μετὰ τὴν Ῥητορικὴν «Σημειώσεις τινὰς περὶ ἔτους, μηνῶν, ἡμερῶν καὶ ἰνδικτιῶνος ὑπὸ Σεβαστοῦ ἱερέως καὶ οἰκονόμου Κασορίας συνερανισθείσας» κτλ. αἱ δὲ τῷ πολλῷ λόγῳ ἀξίῳ Ἐπιστολαρίῳ (τῷ τυπωθέντι ἐν Κωνσταντινουπόλει αωδ) ἐκδέδονται. Ἀνάσχου δὲ ἡμῶν προσθεῖναι, ὅτι τῆς τοῦ Παμπέριως ἐκδόσεως τὸ παρ' ἡμῖν ἀντίτυπον προσῆκόν ποτε τῷ ἐκ Κοζάνης πρεσβυτέρῳ Ἀμφιλοχίῳ τῷ Παρασκευᾷ φέρει ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἀξιοσημείωτον διὰ τε τὴν ὀρθογραφίαν καὶ καλλιγραφίαν κατάλογον τῶν ἀποδιώσεων διαφόρων καὶ πολλῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν τῆς Κοζάνης συγχρόνων αὐτῷ, ἐν οἷς καὶ δύο ἀρχιερεῖς, οὓς ἀντι-

καὶ μίαν ἔτι, ἣν Ἰωάννης ὁ Λάμιος ἐν τῇ κατὰ τὸ 1740 ἐν Φλωρεντία ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ Συλλογῇ ἀρχαίων ἀνεκδότων (α) μετ' ἄλλων πολλοῦ λόγου ἀξίων φιλοπονημάτων τῶν περὶ τὴν ἰς, ἑκατονταετηρίδα διαπρεφάντων Ἑλλήνων ἐδημοσίευσεν. Ταύτην δ' ἀντιγραφάμενος ἀνακοινῶ καὶ σοί, ὦ φιλότῃς, ἀπηλλαγμένην, ὅσον γένῃ, τῶν συχνῶν καὶ παχυλῶν σφαλμάτων, ἅπερ κατασχημίζουσι διαφθείροντα πολλαχοῦ καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀλλογλώσσου τούτου ἐκδεδομένων ἑλληνικῶν κειμένων (β). Ἔστι δ', ὡς ὄψει, γεγραμμένη ἢ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπὸ Νάξου τῇ ἐκκαιδεκάτῃ Θαργηλιῶνος (ἥτοι Ἀπριλίου) τοῦ 1594 (καὶ τοι κακῶς κεῖται ἐν τῷ ἐκδεδομένῳ κειμένῳ αῤδ· διότι καὶ ἀλλαχοῦ τὸ 6 σημαῖνον 5 κεῖται ἀντὶ τοῦ 90 δηλοῦντος γ) τῷ ἱερομονάχῳ Διονυσίῳ τῷ Κατηλιανῷ τῆς Ἐνετίσι τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐκκλησίας.

γράφωμεν χάριν τῶν περὶ Κοζάνης γραψόντων. Γράφει οὖν «Αῤπε. Ἀπριλ. κθ. ἀνεπαύθη ὁ ἱεράρχης Σερβίων καὶ Κοζάνης Ἰγνάτιος. — Αῤπε. Μαΐου δ'. ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς Θεόφιλος ὁ Βερόριαῖος, προβιθασθεὶς εἰς θρόνον ἐπισκοπῆς Σερβίων καὶ Κοζάνης. Ἰουνίου κδ' ἦλθεν εἰς Κοζάνην χρηματίσας τοῦ Θεσσαλονίκης μητροπολίτου πρωτοσύγκελλος Ἰακώβου».

(α) Βλ. *Deliciae eruditorum seu veterum ἀνεκδότων opusculorum collectanea* Io. Lamius collegit etc. pag 83. Florentiae, 1740. Τῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας διὰ τὰ περιεχόμενα συλλογῆς ταύτης ἐκ 15 συναπαρτιζομένης τόμων δύο ἔχει ἡ ἐνταῦθα δημοσία Βιβλιοθήκη, τὰ τῷ 1736 καὶ 1739 ἐκδεδομένα. Εὐχῆς δ' ἔργον ἡ ἐν αὐτῇ συμπλήρωσις τοῦ σώματος. Ἐχομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν Βιβλιοθήκῃ πλὴν τῶν προειρημένων καὶ τὸ κατὰ τὸ 1740 ἐκδοθέν, περὶ οὗ ἄνω λέγομεν.

(β) Δικαίως ἀποφαίνεται περὶ τοῦ Λαμίου ἢ λαμπὰς τῆς τῶν κάτω χρόνων Ἑλληνικῆς καὶ Ἰταλικῆς φιλογολίας, ὁ δικαίως νέος Πλούταρχος παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπικληθεὶς Ἀνδρέας ὁ Μουστοξύδης, ὅτι «τὸ κείμενον τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν ἐὰν δὲν ᾔηναι ἀπειρίας περὶ τὴν γλῶσσαν μαρτύριον, δεικνύει τούλάχιστον ἄνδρα ὀλίγον τοῦ κοινοῦ φροντίζοντα καὶ οὐδὲν ἥττον ὑπὸ φρονήματος τὸν ἔπαινον αὐτοῦ ἀξιοῦντα» (Ἑλληνομνήμ. σελ. 605, πρβλ. καὶ σελ. 339).

τῶν παροικούντων ὀρθοδόξων ἐφημερεύοντι (α). Ἐκ ταύτης δὲ

(α) Τοῦ Διονυσίου τούτου ἐκδédωκεν ὁ Λάμιος ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει μετὰ τὰς τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους 32, ὧν τινες μὲν ἀνεπίγραφοι, πολλῶν δὲ καὶ αἱ χρονολογίαι ἐλλείπουσι· μετὰ τούτων δὲ καὶ 16 ὑπὸ διαφόρων, ἐν οἷς καὶ ὁ Φραγκίσκος, γεγραμμένας πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἐν τῇ σελ. 65 ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Λεόντιον «ἐξιόντι μοι τοῦ ναοῦ· καὶ γὰρ τὰ τῆς ἐφημερίας τότε μοι ἐκεκλήρωτο», φαίνεται ἐφημερεύων· ἐν δὲ τῇ (σελ. 74) ἐπιγραφῇ τῆς «ἀπὸ Βιέννης πόλεως Γερμανικῆς εἰς Βενετίας ἀφ' οὗ Χριστοῦ» ἐπισταλείσης αὐτῷ «ἐφημέριος λέγεται τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου». Ὅτι δ' ἐν Ἑνετίᾳ διέτριψεν ὁ Κατηλιανὸς καὶ ὁ πάντ' ἄριστος Ἰωάννης ὁ Βελοῦδος (Sulla colon. Greca etc. pag. 21) ἐδήλωσεν ἄλλοθεν ἴσως μαθὼν, ὥσπερ καὶ ἄλλαχοῦ (βλ. Χρυσασλίδα καὶ Ἡμερολόγ. τοῦ αὐτοῦ, ἐν Βενετίᾳ σελ. 41) ὅτι Ζακύνθιος ἦν, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ (σελ. 90) πρὸς τὸν Κεφαλληνίας ἀρχιεπίσκοπον ὁ αὐτὸς ὑπαίνισσεται. Ἐξ Ἑνετιῶν δ' ἔχει γεγραμμένας ὁ Διονύσιος τῷ αὐτῷ τὰς σελ. 74—73, τῷ αὐτῷ τὰς σελ. 75—77, τῷ αὐτῷ τὰς σελ. 77—78, τῷ αὐτῷ τὰς σελ. 80, τῷ αὐτῷ τὴν σελ. 90, καὶ τὴν σελ. 95 τῷ αὐτῷ. Ἐν δ' οὖν ταῖς (σελ. 94 καὶ 93) τῷ αὐτῷ καὶ αὐτῷ ἐπεσταλμέναις αὐτῷ, ὁσιώτατος καὶ λογιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατράσι προσλέγεται. Ἐκ δὲ τῆς (σελ. 95) πρὸς τὸν πρωτοψάλτην τῆς Καλαμάτας τῷ αὐτῷ ἐπεσταλμένης ὑπ' αὐτοῦ δηλοῦται, ὅτι προχειρισθεὶς ἐπίσκοπος Κυθήρων παρὰ τοῦ παναγιωτάτου μητροπολίτου Μονεμβασίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀγιωτάτων ἀρχιερέων ἀπείργετο τοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀπιέναι κατ' αἴτησιν τῶν περὶ τὸν Κεφαλληνίας ἐπίσκοπον. Πιθανῶς δὲ διάδοχος τοῦ σοφωτάτου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, τελευτῶντος περὶ τὸ αὐτῷ (ὡς δῆλον γίνεται ἐξ ἄλλων τε καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἱερομόναχον Ματθαῖον ἐπιστολῆς Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου, ἐκδεδομένης ἐν τοῖς τοῦ Κορυδαλέως Τύποις ἐπιστολ. σελ. 150. Βενετ. 1786) προῦκεχειρίστο ὁ Κατηλιανός. Ἐν γὰρ τῇ (σελ. 82) Ἑνετίῃθεν ἀχρονολογήτῳ πρὸς ἀνώνυμον Μονεμβασίας ἐπεσταλμένῃ ἀποκλαίεται «ὁ Κεφαλληνίας, γράφων, ἐπίσκοπος καὶ οἱ αὐτοῦ συμπολίται ὥρμησαν καθ' ἡμῶν· φασὶ γὰρ χρόνου παρελθόντος ἔλαβον δι' αὐθεντικοῦ προσάγματος τὴν ποιμαντικὴν ἐξουσίαν τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου καὶ Κυθηρίας καὶ Κρήτης, καὶ οὐκ ἔωσιν ἡμᾶς ἀφικέσθαι πρὸς τὸ ποίμνιον, ὅπερ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ μέσου τῆς Παναγιότητός σου ἔδωρήσατό μοι· τοίνυν δεῖ ἡμᾶς προαιρουμένους καὶ μὴ, χρόνον μακρὸν διατρίβειν ἐν τῇ ἐνδοξοτάτῃ πόλει τῶν Ἑνετιῶν». Δὸς δέ μοι καὶ τινα περὶ τῆς ἀνωτέρω μνημονευομένης τῶν ἐπισκοπῶν συγχωνεύσεως διαλαβεῖν.

μανθάνομεν καὶ ὅτι ἔμελλε καὶ τὴν εἰς τὴν λογικὴν πραγματείαν

Ὅτι μὲν γὰρ ὁ τῆς Ζακύνθου ἐπίσκοπος ἀνέκαθεν ἄλλος ἢν παρὰ τὸν Κεφαλληνίας δείκνυται ἐκ τε τῶν ὑπογραφῶν αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς Συνοδικοῖς ὅροις, οὓς ὁ φιλόπατρις Π. Χιώτης ἐν ἡ πέρυσιν ἐξέδωκεν ἐπιτόμῳ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῇ παρὰ Στεφάνου Κομμητᾶ συντεθείσῃ φιλοπόνως συνέλεξε (σελ. 296)· καὶ ἐκ τῆς Λέοντος τοῦ σοφοῦ διατυπώσεως, ἐνθα ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν κζ. Μητροπολικὸν τῆς Κορίνθου θρόνον ὑποκειμένοις ἐπισκόποις τέταρτος μὲν ὁ Κεφαλληνίας, πέμπτος δ' ὁ Ζακύνθου καταλέγεται (βλ. Leunclavij Ius Graeco-Romanum pag. 96). Ἡ δὲ τῶν ἐπισκοπῶν τούτων συγχώνευσις φαίνεται γενομένη ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ φθαρτικοῦ πνεύματος τῆς παπικῆς ἀκορεσίας ἐκκαιομένης φραγγοκρατίας (βλ. Κομμητᾶ ἐπιτ. ἱστορ. Ἐκκλ. σελ. 297)· τῷ γὰρ 1221 ἀναφέρεται λατίνος ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ὑποκείμενος κατὰ διαταγὴν τοῦ πάπα τῷ Κορίνθου λατίνῳ ἀρχιεπισκόπῳ (βλ. Χιώτη Ἱστορ. Ἀπομνημον. Ζακύνθ. Τόμ. β. σελ. 126), καταδιωκομένων τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ τοῦ λοιποῦ κλήρου μυριαχῶς καταπιεζομένου ὑπὸ τῆς φιλαδελφίας τῶν Ἀποστόλων τοῦ δούλου τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ! ἅπερ καὶ τῇ Φλωρεντινῇ ψευδοσυνόδῳ τοῖς Λατίνοις ἐνεχάλεσαν. (βλ. Χιώτ. αὐτ. σελ. 248). Τῷ δὲ 1454 Λεονάρδος Β' ὁ Τόκος ὥρισε τὴν ὑφ' ἑνα ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον ποιμαντορίαν τῆς Ζακύνθου Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης, ὑπὸ μόνου τοῦ τῆς Κεφαλληνίας κλήρου ἐκλεγόμενον καὶ τῷ Κορίνθου ὑποκείμενον (αὐτόθ. σελ. 248). Τοιοῦτος δ' ἐγένετο πρῶτος ὁ τῷ 1454 ἐκλεγείς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ὁ Κεφαλλὴν Γεράσιμος Λοβέρδος (αὐτόθ. σελ. 506). Αὕτη δὲ ἡ διάταξις φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἐν πάσαις ταῖς παπαῖαις ραδιουργίαις καὶ κατεπεμβάσεσι καὶ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας μέχρι τοῦ 1640, ὅτε ἡ ἐπισκοπὴ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν προεβιδάσθη ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἀμέσως ὑποκειμένην (βλ. Κομμητᾶ ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 299—300). Ὁ Κυθήρων μέντοι ἐπίσκοπος τῷ Μονεμβασίας ὑποκείμενος διετέλει ἀδιάσειστος (Κομμητ. αὐτ. σελ. 297). Καὶ ἀμφίβολον ἡμῖν δοκεῖ, εἴ ποτε κατ' αὐθεντικὸν πρόσαγμα, ὡς ἐν ταῖς ὑπὸ Κατηλιανοῦ εἰρημένοις λόγοις τοῦ Κεφαλληνίας φαίνεται, ἦνῳται τῇ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἡ ἐπισκοπὴ τῶν Κυθήρων μετὰ τῆς Κρήτης· ταύτην δὲ ἀπὸ τοῦ 1373 ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ ΙΑ ἀπορφανίσας τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐποίησεν ὥστε παρὰ τοῦ Κυθήρων χειροτονεῖσθαι τοὺς ἱερουμένους Κρήτας μέχρι Γερασίου τοῦ Παλαιοκάππα, ὃς τὴν τῆς Κισάμου συστησάμενος ἐπισκοπὴν καὶ ταύτης ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς ἐπινεύσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου

εἰσαγωγὴν ἐκ τῆς Λατίνης ἐξελληνίσαι, ἀλλ' ἄγνωστον εἰ τὸ ὑπεσχημένον ἐξεπλήρωσε (α).

§. ε. Ἀλλὰ πολὺ πλεόν ἔχει τὸ διάφορον ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ ἐπιστολῇ του Φραγγίσκου (ἦν σοι μεταγραφάμενος συμπαρατίθημι τῇ πρώτῃ ἐφεξῆς), οὐχ' οὕτως ὅτι πλείω βιογραφικά τοῦ γράφοντος πράγματα ἱστορεῖ, ὥς ὅτι νέαν καὶ αὐτὴ ἐξελέγει τῶν μισαλλοδόξων αἵρετικῶν κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου συκοφαντίαν. Ὅ,τε γὰρ ἀποστάτης Ἀλλάτιος (β) καὶ ὁ ἰταλὸς Ῥοδοτᾶς (γ) περὶ Φραγκίσκου τὸν λόγον ποιούμενοι, πατρίδα μὲν αὐτῶ «τὴν τῶν Κυκλάδων διάσημον» (δ) καὶ «εὐδαιμονίῃ αὐτῶν προέχουσαν» (ε) λέγουσι γενέσθαι, τὴν Νάξον, ἣν «μικρὰν Σικελίαν» ὁ γεωγράφος Ἀγαθήμερος (ζ) ἀποκαλεῖ διὰ τὴν παντοδαπὴν εὐφορίαν (η). ἀλλ' οὐδ' ἀνδρῶν ἐλλογίμων οὐδὲ πράξεων μνήμης ἀξίων

ἀπήλλαξε τοὺς ἱερούμενους τῶν τῆς ἀποδημίας κόπων· ἀλλὰ καὶ τούτου τῷ 1590 θανόντος κατηργήθησαν καὶ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ δικαιώματα (βλ. Fl. Cornelij Crota Sacra T. 1. pag. 211, 227, 264). Προσεπισημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς (σελ. 94 καὶ 109) τῷ αἰδ καὶ αἰε πεμφθείσαις τῷ Κατηλιανῷ ἐπιστολαῖς ἐπίσκοπος Κυθήρων αὐτὸς προσλέγεται, καὶ τὴν (σελ. 104) τῷ 1616 γεγραμμένην ἀπὸ Κυθήρων ἐπιστέλλει.

(α) Ἐν τῇ τοῦ φίλου Σακελλίωνος Ἀναγραφῇ τῶν τῆς Πατριαρχῆς Βιβλιοθήκης χειρογράφων ἀνέγνωμεν τάδε «Υνβ. Τεῦχος εἰς τέταρτον συγκείμενον ἐκ φύλλων 79 ἑλλειπὲς τὴν ἀρχὴν, περὶ δὲ τὴν ιζ'. ἑκατονταετηρίδα γεγραμ. Ἐπιγέγραπται Εἰσαγωγὴ τῆς Λογικῆς, ἣτις ἐστὶν εἰς τρία διηρημένη βιβλία». Τίς οἶδεν εἰ τὸν Φραγκίσκον αὕτη ἔχει πατέρα;

(β) De Ecclesiae occident. atque orient. perp. consensu L. III. c. 7. §. 10. pag. 990.

(γ) Dell' origine progresso e stato presente del rito Greco in Italia T. 3. pag. 166. Roma, 1763.

(δ) «Νάξος νῆσος τῶν Κυκλάδων ἢ διάσημος». Στεφ. Βυζ. λ. Νάξος. προβλ. καὶ Σκύλακ. Περίπλ. σελ. 109. ἔκδ. Βιέν. 1807. Σουῖδ. λ. Νάξος.

(ε) Ἡρόδ. ε, 28.—(ζ) «Τῶν δὲ Κυκλάδων κρατίστη ἐστὶν ἡ Νάξος· διὸ καὶ μικρὰ λέγεται Σικελία». Γεωγρ. Α. ε.

(η) Ἑρμηνεύων δὲ τοὺς τοῦ Ἀγαθημέρου λόγους ὁ Ἰταλὸς Πορχάκης λέγει

ἄφρορος τό τε πάλαι (α) καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους μάλιστα χρό-

Parendo loro, che in questa fertilità ella non sia degna di miglior nome, essendo la Sicilia abundantissima di grani, e vero granajo de' Romani (L' isole piu famose del mondo pag. 114. Venezia, 1686). Ταυτὰ δὲ καὶ Δάππερος (Descript. exacte des isles de l'Archipel pag. 348. Amsterdam, 1703) καὶ Κούρτιος (Naxos pag. 7. Berlin, 1846) ἐπανελάβον. Τὸ δ' εὖοινον αὐτῆς τοσοῦτον διεβεβόητο, ὥστ' οὐ μόνον ὁ δριμύς ἱαμβογράφος Ἀρχίλοχος ν ἐκ τὰρ τὸν Νάξιον ἀπεκάλεσεν οἶνον (παρ' Ἀθην. Δειπνοσ. Α. σελ. 30) καὶ ἀμπέλου τι εἶδος Ναξίαν καλεῖσθαι παραδεδώκασιν (Ἀθην. Β. σελ. 39), ἀλλὰ καὶ κρήνην ἡδιστον βλύζουσιν οἶνον ὃ τε Εὐφορίων καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐμυθολόγησαν (παρὰ Στεφ. Βυζ. καὶ Σουῖδ. λ. Νάξος), καὶ τῷ Διονύσῳ τὴν νῆσον ἱερὰν ἀνέγραψαν, ὡς ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ τεκνωθέντος (Διόδ. Σικελ. γ, 66) καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀριάδνην ἀναισχυντήσαντος (Αὐτ. δ, 64), Διονυσιάδα καλέσαντες (Αὐτ. ε, ς). «Ἔστι δὲ καὶ περὶ τὴν τοῦ οἴνου ιδιότητα διάφορον τι παρ' αὐτοῖς καὶ μηνύον τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν νῆσον οἰκειότητα» (Αὐτ. ε, 52). Διὸ ναός τε εὐμεγέθης (οὗ ἔτι καὶ νῦν τὰ τῷ πανδαμάτορι μήπω ὑποκύψαντα λείψανα τοῖς πρὸς τὴν δυτικὴν καταπλέουσι πλευρὰν τὴν νῆσον προαγγέλλουσι), καὶ τὰς Ναξίας γυναῖκας ὀκτάμηνα τίκτειν ὁ Ἀσκληπιάδης (παρὰ Στεφ. Βυζ. λ. Νάξος), ἱστόρησε, τῆς Ἡρας αὐταῖς τοῦτο δωρησαμένης χάριν τοῦ Διονύσου, «ἢ ὅτι καὶ αὐτὸς Διόνυσος οὕτως ἐτέχθη». Ἀλλὰ καὶ αἱ Νάξιοι ἀμυγδάλαι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διεκρίνοντο (βλ. Ἀθην. Β. σελ. 39). Τὴν δὲ παρὰ Πινδάρου ἐξυμνουμένην «χαλκοδάμαντα Ναξίαν ἀκόναν», τὴν ὑπὸ τοῦ Σχολιαστοῦ καὶ τῶν ἐφεξῆς τῇ Κρήτῃ ἀλόγως ἀπονεμομένην ἱκανοῖς ἐνθυμήμασιν ἀπέδειξε προσήκουσαν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Νάξῳ, ἔτι καὶ νῦν τὴν ὑπερέχουσαν τῶν ἄλλων παραγούσῃ σμυρίδα, ὁ φιλόπονος τῶν ἱερῶν γραμμάτων θεράπων Ἰωάννης ὁ Σακελλίων (ἐν Νέᾳ Πανδώρα Τόμ. Ι. σελ. 289), οὗ ὁ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος ζῆλος καὶ ἡ ἀκάματος φιλοπονία τῶν τε χειρογράφων τῆς ἐν Πάτρῳ ἀξιολόγου βιβλιοθήκης Ἀναγραφὴν καὶ τὰ Πατμιακὰ προσεχῶς, πλείω δ' εἰς τὸ μετέπειτα τῇ πατρίῳ φιλολογίᾳ ἐπαγγέλλονται πρὸς τε ἄλλην κοινὴν ὠφέλειαν καὶ πρὸς ἐξέγερσιν τοσούτων ἄλλων, οἱ τῇ ῥαστώνῃ πλήθος ἀφορμῶν, χρόνου περισσεῖαν καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον καταθύοντες, οἱ μὲν κατορωρυγμένον τὸ τῆς πατρίδος σοφίας τάλαντον, ὡς ὁ πονηρὸς δοῦλος, φυλάττουσι, μηδ' αὐτοὶ μηδὲν αὐτῷ χρώμενοι, μηδ' ἄλλοις παρέχοντες, οἱ δ' ἀναισθήτως εἰς οὐδὲν δέον αὐτὸ κατασπαταλῶσι.

(α) Τῶν πάλαι Ναξίων γνωστὰ εἰσι τὰ τε κατὰ τὸν Ἀλύδαμιν (Ἡρόδ. Α.

νους ἢ νῆσος ὑπῆρξε. Νάξιοι γὰρ ἦσαν ὅτε τὴν συλλογὴν τῶν κανόνων κατ' ἐπιταγὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Δ, ποιησάμενος περὶ τὸ 1388 Ἀρέθας (α), Κάλλιστος ὁ μοναχός, ὁ ἔκθεσιν τῶν ἱερῶν τελετῶν συγγραψάμενος (β), Καλλίνικος ὁ ἐφ' ἱκανοὺς χρόνους ἐπὶ τῆς σχολαρχίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικοῦ φροντιστηρίου διαπρέψας (γ) καὶ μετὰ ταῦτα τὸν τῆς Ἡρακλείας θρόνον κοσμήσας, ὃν «ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ πολυμαθῆ» Δημήτριος ὁ Προκοπίου ἀποκαλεῖ (δ), καὶ ἡ ἀκάματος τοῦ παμπλούτου πνευματικοῦ παραδείσου τοῦ Ἄθω μέλισσα, Νικόδημος ἐκεῖνος, μετὰ τοῦ ἀριζήλου ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ἱεροθέου τοῦ ἐπαξίως τό τε τῆς Εὐρίπου καὶ τὸ τῆς Ἡπείρου ἔπειτα ποιήσαν-

64), αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις, «αἷς ἀπὸ Ξέρξου πρῶτοι ἀποστάντες ἐκ τοῦ ναυτικοῦ συγκατεναυμάχησαν τὸν θάρβαρον· καὶ τῆς ἐν Πλαταιαῖς παρατάξεως οὐκ ἀσήμως μετέσχον» (Διόδ. Σικελ. ε, 52, πρβλ. καὶ Ἡρόδ. η, 46. καὶ τὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡκρωτηριασμένου χαλκοῦ ὄφεως ἐπιγραφήν, ἣν ὁ φιλόπονος Σ. Πιττάκης ἐπιμελῶς ἐκδέδωκεν ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. φυλ. 42. σελ. 1382), καὶ οἱ Ναξιουργεῖς κύνθαροι, «οἷς, Κρατῖνός φησι παρὰ Σουΐδα (λ. Ναξιουργῆς κύνθαρος), θαλασσοκρατοῦντές ποτε Νάξισι ἐχρῶντο». Διαμνημονεύονται δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς «Κρίτων, Νάξιος, ἱστορικὸς γράψας ὀκταετηρίδα, ἣν Εὐδοξίου φασί» (Σουΐδ. λ. Κρίτων), καὶ μετὰ τοῦ Βύζου, «ὃς πρῶτος τεύξε λίθου κέραμον», καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Εὐέργου τοῦ ἀγαλματοποιοῦ (βλ. Πausan. Ε, ι, 2), Λεωνίδας τις, οὗ εἰκὼν, «Ψωφιδίων ἀνάθημα Ἀρκάδων», Ὀλυμπιάσιν ἀνέκειτο (Pausan. Γ, ις, 4). Ἴσως δὲ καὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Κυψελιδῶν ἀναθήματος ὁ ἐργάτης Νάξιος ἦν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ ποντικὸς Ἀπελλᾶς ἐπέγραψεν αὐτῷ, ἣ φησι Σουΐδας (λ. Κυψελιδῶν ἀνάθημα), Νάξιος εἰμὶ ἐγὼ παγχρύσεός εἰμι κολοσσός.

Ἐξώλης εἶη Κυψελιδῶν γενεά.

(α) Βλ. Nicol. Comnen. Papadopol. Praenot. mystagogic. pag. 158.

(β) Papadopol. l. e. p. 243.

(γ) Βλ. τὴν τοῦ ἀοιδίου Κωνσταντίου πραγματείαν Περὶ τῶν ἐκ τοῦ κλήρου διαπρεψάντων. §. κη.

(δ) Fabric. Bibl. Graec. T. XI. p. 543. Ha: I.

2.

τος ποιμνιόν (α), καὶ εἴ τις ἕτερος (β). Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς πα-
τρίδος αὐτοῦ παραδεδομένα μαρτυροῦνται μὲν ὑπὸ τε τῆς ἐν τῇ
ἀπὸ Νάξου γεγραμμένη ἐπιστολῇ αὐτοῦ φράσεως «ἐντεῦθεν ἀπο-
δημοῦντι», καὶ ἔτι σαφέστερον ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ἡρακλείας Διονύ-
σιον δευτέρας ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἐνθα «Χάρις φησι, τῷ . . . διαπλεύ-
σαντι δι' ὑμῶν ἐκ τῆς νήσου τῶν Ἀξέων (γρ. Ναξίων (γ)), οὐ τοσοῦ-
τον ὅτι γράμματα διεκόμισε παρὰ τῶν προσηκόντων
κατὰ γένος, ὅσον ἐφ' οἷς ὦν ἡρώμην», κτλ. καὶ ἐκ τῆς τρίτης
πρὸς αὐτὸν ἀρχομένης «Ἐμοὶ μὲν ἐξ ὅτου περ ἔγνωστο τῆς ἐνεγκα-
μένης ἀπᾶραι εὐθὺ τῆς δε τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων» κτλ. (δ)
ὑποβεβαιοῦνται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διατάξεως, περὶ

(α) Τοῦ χριστομιμήτου τούτου ἱεράρχου τὴν παιδείαν μαρτυροῦσιν αἱ
ἐπιστολαὶ αἱ προτεταγμέναι τοῦ «Συμβουλευτικοῦ ἐγχειριδίου περὶ φυλακῆς
τῶν πέντε αἰσθήσεων», ὅπερ τοῦ Νικοδήμου αὐτῷ συγγράψαντος ὁ ἱεράρχης
ἐκδέδωκε τῷ 1804.

(β) "Αἱιοι λόγου διὰ τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν ζῆλον γόνου τῆς Νάξου ἐγέ-
νοντο ὅ,τε κατὰ τὰ μέσα τῆς ιη ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς
τῆς Θεοτόκου ἡγουμενεύσας Γρηγόριος (περὶ οὗ βλέπε Βαρθολ. τοῦ Κουτλου-
μουσιανοῦ Ὑπόμνημα ἱστορ. περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην Μον. τῆς Θεοτόκ.
σελ. 37), καὶ Μεθόδιος ὁ μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Ἀντιοχείας θρόνου
καὶ τὸν ἐνάρετον τρόπον καὶ τῆς εὐσεβείας τὸ θερμὸν κληροδοτήσας τῷ νῦν
ἐπαξίως πατριαρχεύοντι Μ. Ἱεροθέῳ. Οὐ πολλῷ δὲ τούτων ὑστέρησε καὶ ὁ
ἀπὸ Σμύρνης ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν ἀναβάς θρόνον "Ανθιμος ὁ Γ.

(γ) Οὕτως, οἶμαι, γραπτέον, ὥς ἀπεμφαῖνον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φράσιν
τῆς ἐπιστολῆς τοῦ «ἀπὸ Νάξου» ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ γράφοντος χρήσασθαι
τῷ χυδαίῳ τύπῳ Ἀξία, εἰς ὃν ἡ Νάξος παρέφθαρται διὰ τοῦ ὀνόματος
Ναξία, ὥς αὐτὴν καλεῖ καὶ Λέων ὁ σοφὸς (βλ. Leunclavij Ius Graeco-Ro-
man. pag. 98) μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ῥόδου ἐπισκοπῶν συναριθμῶν καὶ τὴν τῆς
νήσου, ἣν ὕστερον (τῷ 1083) μετὰ τῆς Πάρου συνάψαντες Παροναξίας τὸν
Θρόνον ἐκάλεσαν (βλ. Δοξαπατρ. ἐν Le Moyen Var. Sacr. T. 1. p. 260)
ἄλλως τε δὲ οὐδὲ "Αξιος, ἀλλ' Ἀξιότης ὁ κάτοικος τῆς νήσου κοινῶς λέγεται.

(δ) Βλ. Κορυδαλ. Τύπ. ἐπιστολ. σελ. 138, 139 ἐκδ. Βεν.

ἥς ἐσημειώσαμεθα μὲν καὶ ἀνωτέρω (σελ. 9), ἐροῦμεν δὲ καὶ ἐξῆς (§. θ).

§. ζ'. Ἐκ ταύτης δὲ φασιν αὐτὸν ὅ,τε Ἀλλάτιος καὶ Ῥοδοτᾶς εἰς Ῥώμην μεταβάντα ἐκπαιδευθῆναι ἐν τῷ μετὰ προσχήματος τοῦ τῶν Γραικῶν φωτισμοῦ πρὸς ἄγρευσιν τῶν ἀθῶων ψυχῶν ἀνιδρυμένῳ φροντιστηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου (α). ἔνθα ὁ Ῥοδοτᾶς φησι τῷ

(α) Τὸ φροντιστήριον τοῦτο ἀνιδρύθη τῷ 1584 ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΓ, ὡς ὅ,τε Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς μαρτυρεῖ ἐν τῇ πρὸς τὸν Κρούσιον ἐπιστολῇ (ἐν Τουρκογρ. σελ. 94) καὶ μετ' ἄλλων μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀλλατίου (De consensu pag. 986) καὶ ἡδε δείκνυσιν ἡ ἐπιγραφή «Γρηγόριος ὁ τρισκαιδέκατος ἄκρος ἀρχιερεὺς τῆς ὀρθῆς ἀληθείας ἐπανορθώσεως χάριν τὸ Ἑλληνικὸν παιδευτήριον καθιδρύσατο, τὸν οἶκον ἔδωκε, τὴν πρόσσόδον ἐχορήγησε, τῆς αὐτοῦ ἀρχιερωσύνης ἔτει ἕκτῳ». Οἷα δ' ἡ ἐν αὐτῷ ἐπανόρθωσις τῆς ὀρθῆς ἀληθείας, ἴσασι καὶ ὁμολογοῦσιν οἱ πεπειραμένοι· μαρτυροῦσι δὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἐκ Δουρείου ἱππου ἐκρυέντες Ἀγιαθανασίται, ὡς φησιν ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν Πατὴρ (Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν σελ. 334)· οἱ καὶ Γρηγοριάδαι ἐσεμνύνοντο καλούμενοι! (βλ. τὰς ἐπιγραφὰς ἐπιστολῶν τινων αὐτῶν πρὸς Καρδινάλιους ἐν Graec. cod. Mss. apud Nabian. p. 234). Ἐξήλεγξε δὲ διὰ πολλῶν καὶ ὁ σοφώτατος Κυθήρων ἐπίσκοπος Μάξιμος ὁ Μαργούνιος «Ἡ Ῥώμη, ἐπιφωνῶν, φιλέλλην οὐδέποτε· εἰ δέ ποτε, ἀλλ' οὐ πολὺν χρόνον». Ὑφ' ὧν ἐξοιστρωθεὶς ὁ περὶ τὴν παπολατρείαν Ἀλλατίῳ συνενθουσιῶν Κομνηνὸς ὁ Παππαδόπουλος μυρία κατὰ τοῦ διασήμου ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶσι ποιμένος, ὃν «χρυσοῦν καὶ περίτιμον τῆς Ἑλλάδος λείψανον» ὁ πολύτλας εἰπέ που Λούκαρις (ἐπιστολ. πρὸς Ἑσχέλ. ἐν Κορυδ. Τύπ. ἐπιστολ. σελ. 132), ἐξήμεσεν ὡς κατὰ τῶν νεωτάτων ἡρώων τοῦ ἡμετέρου γένους, ἐν οἷς δὴ καὶ αὐτὸς καταλεγόμενος ἐναβρύνεται, λοῖδορον κινήσαντος γλῶσσαν (Praenot. Mystagog. p. 128). Εἶεν. Πρὸς δὲ τὴν παπικὴν προσηλυτοθηρίαν οἶονεὶ ἀνθαμιλλώμενοι καὶ οἱ τῆς Ἀγγλίας βασιλεῖς συνεστήσαντο ὅμοιον ἐν Λονδίνῳ περὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ 15. αἰῶνος δεκαετηρίδα, περὶ οὗ ἱκανὰ ἔγραψεν ὁ τρόφιμος αὐτοῦ μακαρίτης Φραγκίσκος ὁ Προσσαλέντης «ἀποπτύσας τὰ τῆς κακοδοξίας ἀλμυρὰ νάματα, ὅσα κατ' ἐκεῖνο τὸ διδασκαλεῖον ἐβρόφησε» (Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικ. βαθμ. σελ. 350), ἐν τῷ «Ἐλεγχόμενῳ αἰρετικῷ διδασκάλῳ» αὐτοῦ (ὃν τῆτες μετετύπωσεν Ἀθήνησιν ὁ ζηλωτὴς τῶν πα-

1587 εἰσελθόντα δώδεκα καὶ ἥμισυ ἔτη διατρίψαι· ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ψευδές· ἐμελλε γὰρ κατὰ ταῦτα μέχρι τοῦ 1599 ἐν Ῥώμῃ εἶναι· ἀλλ' ὅμως ὁ Φραγκίσκος τὴν πρὸς τὸν Κατηλιανὸν ἐπιστολὴν ἀπὸ Νάξου γράφων τῷ 1594 ὑποδείκνυσιν, ὅτι οὐκ

τρώων Παῦλος Λάμπρος). "Ενθα πλὴν τῆς ἀχλυώδους διδασκαλίας σημειώδεις καὶ αἱ δόλιοι ὑποσχέσεις, αἷς τοὺς ἀτυχεῖς νεανίσκους ἐδελέαζον οἱ φιλόχριστοι. «Ζῇ γὰρ (ἔλεγεν ὁ Οὐδρωφ) ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἡμῶν Βασίλισσα, δι' οὓς ἡμεῖς πάντες τὰς μείζους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔχετε τιμὰς· σὺ ὦ δεῖνα ἔξεις τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Τί τὸ κωλύον; οὐ δύναται ἡ ἡμῶν Βασίλισσα δι' ἀργυρίου καὶ τοῦ πρέσβεως αὐτῆς ποιῆσαι ὅ,τι ἂν βούλοιτο;» κτλ. "Ω τῆς Εὐαγγελικῆς φιλαδελφίας! Ἀλλὰ καὶ Παρισίοις Αὐγουστος ὁ Φίλιππος (περὶ τὸ 1210) εἶχε καθιδρύσας τὸ οὕτω δὴ κληθὲν Κωνσταντινουπολιτανὸν φροντιστήριον (Collegium Constantinopolitanaum), ὅπως οἱ ἐν αὐτῷ διδασκόμενοι Ἕλληνες τῇ τῆς Λατινίδος μαθήσει ἀποβάλλωσι τὸ πρὸς Λατίνους μῖσος, καὶ κηρύττοντες ἐν Ἑλλάδι τὸ φιλάνθρωπον καὶ καλακάγαθον τῶν ξενισάντων αὐτοὺς στηρίξωσι τοὺς κατακτητὰς κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς δυσπιστίας (βλ. Jourdain l. c. p. 49—53). Καὶ τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις, ὡς φησιν ὁ τῷ 1714 γράφων Ἀλ. ὁ Ἑλλάδιος (Status praes. Eccl. Graec. σελ. 328) καὶ ἐν Ὁξονίῳ καὶ Παρισίοις καὶ Ἀμστελοδάμῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς ἐκπαίδευσιν ἀποδημοῦντες Ἑλληνόπαιδες μυρίαίς περιεστοιχοῦντο παγίσι, περὶ ὧν γράψας ὁ μακαρίτης Ἀναστάσιος ὁ Νκουσσαῖος οὐκ ἐδημοσίευσεν τὰ γραφέντα πειθαναγκασθεῖς, ἐμελλε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἑλλάδιος γράψαι». Καὶ τοσαύτην μὲν οἱ τῆς Δύσεως φιλάδελφοι ὡς τὰ πολλὰ κατεβάλλοντο σπουδὴν πρὸς περίθαλψιν τῆς δεινοπαθούσης Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὅτι μάτην ἐκοπίασαν θηρεύοντες τὰ θήρατα, τοὺς Ἕλληνας σπουδάζοντες ποιῆσαι ἀρνήσασθαι τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐξ αὐτῶν τῶν Δυτικῶν ἄνδρες πολλοὶ συννόησαντες καὶ δυσφοροῦντες ὡμολόγησαν, λέγοντες ὅτι «οἱ Γραικοὶ προσλαμβάνοντες τὰ Δυτικὰ φῶτα καὶ τὰς κακίας τῆς ἑτεροδοξίας διορῶντες γενναιότεροι ἀντεπεξέρχονται τῆς ὀρθοδοξίας προασπισταί» (βλ. τοὺς λόγους τοῦ Urb. Corri (Etat present de l' Eglise Romaine pag. 82) καὶ Rich. Simon (Biblioth. critique T. 1. pag. 346) παρὰ Mosheim Hist. Ecclesiast. p. T. 4. p. 275 καὶ T. 5. p. 250. Maestricht, 1776). Αὕτη δ', ὡς ἔοικεν ἡ τῶν Ἑλλήνων ἄκαμptos ἐν τοῖς πατρώοις στερρότης ἐπλήρωσε χολῆς ἀντὶ θαύματος καὶ τὴν τοῦ Σὺρ Θωμᾶ Ρουῆ (πρεσβευτοῦ

ἀρτίως ἐχεῖ ἀφῖκτο· καὶ εἰ μὴ ὁ Ποντιφῆκειος συγγραφεὺς ἐπίτηδες ἐξέτεινε τὴν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τοῦ Κόκκου διατριβήν, ἵνα πιθανώτερα τὰ ἐπαγόμενα καταστήσειεν, ἤμαρτεν ἄρα περὶ τὴν χρονολογίαν. Ἐπανελθὼν δέ, φασίν, ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν πατρίδα Νάξον πᾶσαν κατεβάλλετο σπουδὴν, ἵνα φωτίσῃ (τῷ φωτί, ὡς εἰοικε, τῆς ζοφεράς παπογνωσίας!) τοὺς διεφθαρμένους τὴν διάνοιαν λαοὺς»!! Κὰν τούτοις μὲν συμφωνεῖ ὁ παπιστὴς Ἰταλὸς τῷ ἀποστάτῃ Χίῳ. Ἐφεξῆς ὅμως ὁ μὲν διδάσκαλός φησιν, ὅτι πυθόμενος ὁ Πατριάρχης ταῦτα δι' ἐξάρχου αὐτὸν πρὸς ἀνάκρισιν εἰς Βυζάντιον καθεῖλχυσεν· ὁ δὲ μαθητὴς οἶονεῖ τεχνικώτερον προπαρασκευάζων τὴν πρᾶξιν, «Ἡ περιβόητος, λέγει, ἀρμονία τῶν ἐναρέτων ἔργων μετὰ τῆς ἀριζήλου διδαχῆς αὐτοῦ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἀφικομένη παρώτρυνε τὸν Πατριάρχην Ῥαφαήλ, ὥστε δι' ἐξάρχου αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετακομίσαι· ἔνθα καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν μετ' ἐπιφανῶν δειγμάτων καλῆς ὑπολήψεως». Πλὴν ἡ πρὸς Σεβῆρον ἐπιστολὴ ἀναιρεῖ μὲν ἄρδην πᾶσαν περὶ τῆς παπαίας διδαχῆς αὐτοῦ ὑπόνοιαν, διαψεύδει δὲ καὶ τὰ περὶ ἐξάρχου ἀποστολῆς. Ἐν ταύτῃ γάρ φησι μόνον, ὅτι ὁ Πατριάρχης (ἦν δ' οὗτος ὁ τῷ αχγ' εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναχθεὶς καὶ ἐπὶ πενταετίαν τὸ τῆς Ἐκκλησίας οἰακοστροφῆσας πηδάλιον Ῥαφαήλ ὁ Μεθύμνης (α)) ὑπὸ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀλοὺς ἐπαίνων εἰς Βυζάντιον μετεκαλέσατο, τὸ μὲν πρῶτον δεόμενος, ὕστερον δὲ καὶ προσαπειλῶν τὰς ἀποφράδας ἐπαφήσειν ἄρας ἀπειθοῦντι· ἅς φοβηθεὶς αὐτὸς φέρων ἑαυτὸν τῇ πόλει παρέδωκε· κὰν ταύτῃ τὰς διατριβὰς πρὸς τὸ συνοῦ-

τῆς Μ. Βρετανίας ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὸ 1630) ψυχὴν ἀποτυχοῦσαν τοῦ ποθουμένου, ἵνα πικρῶς κατείπῃ αὐτῶν τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Κανταβριγίας Ἀβότῳ, ὅτι «ἐγένοντο ὄντως ἄθλιον ἔθνος, ὑπὸ τῆς δουλείας ψεῦσται ἔρποντες καὶ δόλιοι καταστάντες!» (Βλ. Μ. Ῥενιέρη Κύριλ. Λούκαρ. σελ. 40).

(α) Βλ. Μελετ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Γ. σελ. 469.

σον τῷ γένει ἐποιεῖτο. Περὶ δὲ ἐξάρχου οὐδὲ γρύ. Φαίνεται δ' ἐξ ἄλλων τε (α) καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς πρὸς τὸν ἱεροδιάκονον Συμεῶνα ἐπιστολῆς αὐτοῦ (β), ὅτι τὸ διδασκαλικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτρεχε στάδιον.

§. ζ'. « Ἄλλ' οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, φησὶν ὁ Ἀλλάτιος, καὶ αὐτοὺς τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην μετέπεισεν (ὦ τοῦ θαύματος !) τῷ παπικῷ καθυποκλιθῆναι ὄγκῳ, καὶ ὑποταγῆς τοῦ πατριάρχου ἐπιστολὰς τῷ ποντίφηκι τῆς Ῥώμης κομίσων ἐπέμφθη· ἀλλὰ διὰ Νάξου διελθὼν τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε ». Τὰ δ' ἀνάλατα [ψεύδη τοῦ ἀποστάτου ἀτεχνῶς μὲν ἀναμασσᾷ ὁ Λεκυῆνος (γ), οἶονεὶ δὲ ἀλίζων καὶ καρυκεύων ὁ Ῥοδοτᾶς « τοιαύτη, φησὶ μετὰ στόμφου, ἐχρημάτισε τῆς διδασκαλίας (τοῦ Κόκκου) ἢ στερρότης καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τὸ δραστήριον, δι' ὧν τὴν τοῦ πάπα αὐθεντίαν διетράνωσεν, ὥστε οὐ μόνον τὰ πνεύματα τῶν ἰσχυρογνωμονεστάτων μετέπεισε, καὶ τὰς βουλὰς τῆς γεγηρακυίας πολλῶν κακίας ἔκαμψεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ νικητῆς ἐθριάμβευσε. Καὶ δὴ ἐνδιδούς οὗτος εἰς τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν ἐνθερμον καὶ γενναῖον ζῆλον καθυπέβαλε τὸν ἴδιον θρόνον εἰς τὸν

(α) Οἶον ἐκ τῆς ἀνωτέρω (σελ. 8) μνημονευθείσης ῥήσεως αὐτοῦ, ἐνθα « Ἄλλ' ὅπως, φησὶ, σπουδάζων ὀνίνημι τὸ γένος ἡμῶν, τί ἂν πρὸς σὲ γράφων ἐκτραγωδοίην ; Μέσσην θράττομαι τὴν καρδίαν, ἐπεὶ τὴν κατασχοῦσαν ἡμᾶς σκοτόμαιναν λῦσαι μὲν διατείνομαι, ἀνύσαι δὲ οὐκ ἰσχύω κτλ. (Κορυδ. Τύπ. ἐπιστ. σελ. 143)· οὐ μὲν δ' ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κατωτέρω (σελ. 28) παρατεθησομένης περικοπῆς τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διατάξεως, ὅπου διδάσκαλος τῆς ἱερᾶς Θεολογίας καὶ φιλοσοφίας καὶ μέγας διερμηνεὺς τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας προσονομάζεται· ἦν δ' ὁ μέγας διερμηνεὺς ἢ διερμηνευτῆς ἀξίωμα τῶν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς ἀρχῆς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀρετῆς ἁμιλλαν λαϊκοῖς χαριζομένων, ἧ φησι Χρῦσανθος ὁ μακαριώτατος (ἐν Συνταγματ. σελ. 62 καὶ 71).

(β) Βλ. Κορυδαλ. Τύπ. ἐπιστολ. σελ. 147. — (γ) Le Quien Oriens Christian. T. 1. pag. 331. πρβλ. καὶ Cuperi Tract. de Patriarch. Constantinopolit. pag. 238.

τοῦ ὑψίστου Ποντίφηκος διὰ τῶν πρὸς τὸν Ε, Παῦλον πεμφθεισῶν διὰ τοῦ Κόκκου ἐπιστολῶν, ὃς ὑπὸ λοιμοῦ τοῦ κατερημουῖντος τότε τὴν χώραν ἐν τῇ πατρίδι τὸν βίον μετήλλαξεν». Ἀλλ' ὁ μὲν τὰ περὶ τούτων διδάξας αὐτὸν Χῖος σοφιστὴς καὶ μαρτύριον φέρει ἀπαράγραπτον (πῶς γὰρ οὐ;) τῆς τῶν πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν γενέσεως, τὰς τῶν πρεσβευτῶν τοῦ χριστιανικωτάτου τῶν Γάλλων βασιλέως (τίνος;) καὶ τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας ἐπιστολάς, ὧν οὐδὲ λέξιν παρατίθῃσιν, εἰ καὶ ἐπιτηδεύς πολλάκις τοιαῦτα πλάττει γράμματα πρὸς στήριξιν τῶν ἰδίων ἐπινοιῶν. Ὁ δὲ τοῖς αὐτοῦ ἴχνεσιν ἀπαρεγκλίτως ἀκολουθῶν καὶ μονονουχὶ «αὐτὸς ἔφα» περὶ τῶν λόγων τοῦ διδασκάλου λέγων Ἰταλὸς οὐδὲν περὶ τῶν πρεσβευτικῶν τούτων ἐπιστολῶν λέγει· καὶ φαίνεται ὅτι διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν σιγῇ αὐτὰς ἐτίμησεν ὁ φιλόπονος τῶν τοιούτων ἐξιχνευτής. Ὅτι δ' αἱ τὴν ὑποταγὴν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῷ πάπᾳ δωροφοροῦσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀλλατιανοῦ εἰσι ψευδεργαστηρίου κακοτεχνήματα (α), ὑποδηλοῖ μὲν ἡ τῶν περὶ Κόκκου ὑπ' αὐτοῦ

(α) Οἷα πάμπολλα συχνοὶ τῶν ἡμετέρων ἐξηνέμωσαν. Καὶ πάντες δὲ μονονοῦ οἱ τῶν Διαμαρτυρουμένων σοφοὶ ἐστιγμάτισαν τὸ ἥθος καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἀλλατίου, « δόλιον καὶ ὑπουλον » αὐτὸν προσονομάσαντες (βλ. Mosheim Hist. Ecclesiast. T. 5. p. 254). Τοῦτον δ' οὖν ὁ τάλλα σοφὸς Γερμανὸς Εἰνέκιος τοσαύτης ἡξίωσε πίστεως, ὥστ' οὐδ' ὃν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁμολογεῖ (De Consensu pag. 4096) ὅτι ἀπὸ μνήμης μετ' ἄλλων ὀρθοδόξων κληρικῶν τῇ τῶν παπισάντων ἀγέλῃ συνήλασε, τὸν Λευκάδος ἀρχιεπίσκοπον Ναθαναήλ, οὐδὲ τοῦτον ὁ κριτικὸς ἀπηνήνατο μάρτυρα παραστήσασθαι τῆς φιλανθρώπου περὶ τῶν Ἑλλήνων κρίσεως αὐτοῦ· « Ὅτι οὗτοι χάριν ἐλέους τὴν φιλάδελφον περιηγούμενοι Εὐρώπην πρὸς ταῖς λοιπαῖς αὐτῶν ἐπαιδικαῖς χαμερπεῖαις ἐφόδιον ἔφερον καὶ τὴν ψευδολόγον ἐξομοίωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ ἐθίμων πρὸς τὰ τῶν ἐλεημόνων εὐεργετῶν » ! (βλ. Heineccij Abbildung der alten und neuen Griechischen Kirche. 1. Th. pag. 225. Leipzig, 1744). Ὡσπερ, φησί, καὶ ὁ Ναθαναήλ, ὃς ἐν Μαρβούργῳ μὲν τῷ 1648 διατρίβων τὴν εἰς τὸν πολύτλαν πατριάρχην Λούχαριν ψευδῶς ἀποδιδομένην ὁμολογίαν ἀποδέχεσθαι ὡμολόγει, εἰς Ἰτα-

πρωτοτυρημενων αληθεια καὶ ἡ ποιητικῆς οὕτως εἶπεῖν οἰκονομίας χάριν ἐπιτηδευθεῖσα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κόκκου ἐξάλειψις παντὸς ἵχνους συντελοῦντος ἂν πρὸς ἐξέλεγχιν· ἀποδείκνυσι δὲ καὶ ἡ ἐλ- λειψις παντὸς ἄλλου μαρτυρίου πράξεως τοσοῦτον μὲν ἀποτρο- παίου τοῖς Ὀρθοδόξοις, οὕτω δὲ περιμαχήτου τοῖς περὶ τὴν πα- πικὴν πρωτειομανίαν· ἐπιβεβαιοῖ δὲ ἡ τε ἄλλη τοῦ κακοσόφου Ἀλ- λατίου φιλαλήθεια, καὶ μάλιστα, ἥ ἐχρήσατο περὶ τὴν ἐξιστόρη- σιν τοῦ βίου ὧν μνημονεύει λογίων Ἑλλήνων, ἔνθα πρὸς τῷ τῆς ἀναισχύντου κολακείας δαίμονι καὶ ὑπὸ τοῦ τῆς ἰδιοτελείας ἐλαύ- νεται· διὸ πάντα κάλων, τὸ λεγόμενον, κινεῖ, ὥς ἡ κεκολοβωμένη τοῦ μύθου ἀλώπηξ, ἵνα ὁμοίους ἑαυτῷ πάντας ἀποδείξῃ, δραπε- τίδας τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν συνείδησιν κεκαυτηριασμένους, ὁ δείλαιος! καὶ ἴν' οὕτως ἔχῃ ὁ παπιστὴς τὰ τοῦ Μηδιστοῦ Τιμοκρέ- οντος τοῦ Ῥοδίου παρωδῆσαι,

Οὐκ ἄρα Ἀλλάτιος μούνος Πάπησιν ὄρκια τέμνει·
Ἄλλ' ἐντὶ κ' ἄλλοι δὴ πονηροί· οὐκ ἐγὼ μόνον κόλουρις,
Ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες (α).

§. ἡ. Πότε δ' ἄρα καὶ γέγονεν ὁ θάνατος τοῦ Κόκκου, ἄγνωστον.

λίαν δὲ μετ' οὐ πολὺ μεταβάς θερμὸς κατὰ τὸν Ἀλλάτιον ἐγένετο παπιστὴς. Ἄλλ' ἡμεῖς οὐδαμῶς μὲν ἀποροῦμεν περὶ τῆς ὕβρεως, ἣν ὁ ἀνὴρ ἐκ τοῦ θη- σαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκτοξεύει· ἴσμεν γὰρ αὐτὸν ὅτι μετὰ τοῦ Φηχτίου «*unicum habebant finem, quo summo odio Grae- cam exponere possint Ecclesiam, ex aliorum libris, quidquid putidi commenti invenire potuerunt, in suas congegesserunt pagellas*», ὥς ὁ ἡμέ- τερος ἔφη Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος ὁ Λαρισσαῖος (ἐν Stat. praesens Eccl. Graec. Praef. ad Lect.). Τὸ δὲ ψεῦδος τῆς ἀνωτέρω ἀποφάνσεως αὐτοῦ ἐξελέγχουσι οἱ πολλοὶ τότε τὴν Δύσιν περιελθόντες Ἕλληνας, οἱ οὐ μόνον ἀξιοπρεπῶς τὴν ἀλήθειαν ἐκήρυξαν, ἀλλὰ καὶ τῶν πατρῶων προήσπισαν τοῖς τοῦ πνεύ- ματος ὅπλοις, οἷος ὁ παρὰ τοῦ σοφοῦ Ἑλσενέρου ἐπαινούμενος ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος Ῥοδόσταμος ὁ Πατρεὺς (βλ. Elssner, *Neueste Beschreib. d. d. Griech. Christen in der Tuerckey* pag. 10. Berlin, 1737).

(α) Πλούταρχ. Βίῳ Θεμιστοκλ. §. κα.

των δ' οὖν σωζομένων αὐτοῦ ἐπιστολῶν ὑστάτη οὐκ εἶναι ἀπο Βυζαντίου τῇ Μαιμακτηριῶνος (ἤτοι Σεπτεμβρίου) νουμηνία τῷ ἀρχιεπισκοπῇ (α). Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διατάξει λέγεται ὅτι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τῆς τοῦ Μοναστηρίου οἰκοδομῆς ἤψατο καὶ σταυροπήγιον πατριαρχικῶ σιγίλιῳ ἐποιήσατο, τὸ δὲ τὴν χάριν ταύτην κυροῦν πατριαρχικὸν σιγίλιον πατριάρχην φέρει Νεόφυτον, ὁ δὲ β'. Νεόφυτος ἐπατριάρχευε μέχρι τοῦ ἀρχιεπισκοπῇ, πρὸ τούτου ἄρα τοῦ ἔτους ἐγένετο ἡ τοῦ Μονυδρίου ἀνίδρυσις, καὶ ἔτι πρότερον ὁ τοῦ Φραγκίσκου θάνατος. Ἡ τοίνυν τελευτὴ ἐν τοῖς ἔτεσι ἀρχιεπισκοπῇ—ἀρχιεπισκοπῇ συμβέβηκε. Τὴν δ' εὐσέβειαν τοῦ Φραγκίσκου μαρτυρεῖ μὲν ἡ ἔτι καὶ νῦν μεμαρτυρημένη τῶν οἰκογενῶν αὐτοῦ ὀρθοδοξία καὶ ἡ εὐσεβείας αὐτοῦ ἐπιθανάτιος παραγγελία πρὸς ἰδρυσιν εὐαγοῦς μοναστηρίου, ὡς εἰρήσεται ἐφεξῆς, διατρανοῦσι δὲ καὶ αἱ περισωζόμεναι ὀλίγαι τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ ἐπιστολῶν, καὶ μάλιστα αἱ πρὸς τὸν σοφώτατον Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τὸν Σεβήρον καὶ τὸν γεραρὸν Ἡρακλείας Διανύσιον, οὓς ἡ τε ἄλλη σοφία καὶ ἀρετὴ καὶ ἡ περὶ τὰ θεῖα στερότης καὶ τὸ τοῦ ζήλου διάπυρον οὐ τοὺς τυχόντας ἔσχον ἐγκωμιαστάς, ἀλλὰ Μελέτιον τὸν Πηγᾶν καὶ Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀγλαὰ ἐγκαλλωπίσματα (β). Τοιοῦτος γὰρ ἀνὴρ πῶς

(α) Βλ. Κορυδαλ. Τύπ. ἐπιστολ. σελ. 137.

(β) Ἐν τῷ παρ' ἡμῖν χειρογράφῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ τοῦ Κόκκου, ὑπάρχει ἐπιστολὴ Διονυσίου τοῦ Ἱερομονάχου (ἡ 55) πρὸς τὸν Κυθήρων Μάξιμον τὸν Μαργούνιον «ἀπὸ Γαλατᾶ Βοηδρομιῶνος (Αὐγούστου) τετάρτῃ ἐπὶ δέκα κατὰ τὸ ἀφγὰ ἔτος τὸ σωτήριον». Ἐκ πολλῶν δὲ ἐσωτερικῶν τεκμηρίων εἰκάζομεν ὅτι ὁ αὐτός ἐστιν οὗτος ὁ Διονύσιος καὶ ὁ πρὸς ὃν ἰδ' φέρονται αὐτόθι τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολαί, ὧν αἱ δύο τελευταῖαι μόναι εἰσὶ τῷ ἀφγζ' γεγραμμέναι αὐτῷ ἡρχιερατευκῶς, τῶν λοιπῶν τῷ ἀφγ' καὶ ἀφγὰ γεγραμμένων· ἔτι δὲ καὶ τῷ παρ' ἡμῖν χειρογράφῳ τῶν τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἐπιστολῶν ἔξ εἰσι πρὸς τὸν Διονύσιον (αἱ α, γς, ρη, σλβ, σξβ, καὶ σγδ), ὧν ἡ πρώτη μαρτυρεῖ ὅτι τῷ ἀφγὰ εἰς τὸν τῆς

ἀν τοσαύτης ἡξίου τὸν Φραγκίσκον, εἴπερ καὶ μικρὸν γοῦν τι τῆς βασιλικῆς παρεξετέτραπτο, εὐνοίας, ὥστε οὐχ' ἀπλῶς ἐπιστέλλειν, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνους κατασέφειν; Καὶ γὰρ «ἐμοὶ δέ, φησὶν ὁ Φραγκίσκος (α), ὁ παρὰ σοῦ ἔπαινος (πῶς δοκεῖς;) ὑπῆρξε διαφερόντως καὶ ἡδὺς καὶ ὀνήσιμος· οὐ γὰρ δὴ μόνον τὴν σὴν διάθεσιν κατεμήνυσεν εὐνοία· δεδεκασμένην περὶ τὴν ψῆφον τὴν καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν ἡμῖν ἔρωτα τῆς σπουδῆς ἀνεζωπύρησεν οὐ μετρίως, καὶ αἶον ἐκ σπινθῆρος πυρσὸν ἀπέφηνεν, αἰσχυνομένων ἡμῶν πολὺ χατόπιν ἤκειν τῆς χρηστῆς ταύτης σου ὑπολήψεως » (β).

Ἡρακλείας ἀνεβιβάσθη θρόνον μετὰ τὸν Γρηγόριον. Ἴσως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν βιβλιόφιλον ἐπέσταλτο καὶ ἡ περὶ βιβλίων διαλαμβάνουσα καὶ ἐπιγεγραμμένη «τῷ λογιωτάτῳ Διονυσίῳ τῷ ἐν Γαλατᾷ», ἣν Λάμιος ἐν ταῖς Διονυσίου τοῦ Κατηλιανοῦ (σελ. 71) ἐκδέδωκε. Τοῦτον δ' οὖν τὸν Ἡρακλείας Διονύσιον ὁ μὲν Μαργούνιος ἐν τῇ 54 ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἐγκωμιάζων «Ἡ διαπρύσιόν τε, φησί, καὶ ἡδὺ διὰ πάντων ἐνηχοῦσα σάλπιγξ, τὸ δοχεῖον τῶν θείων ἐμπνεύσεων, ἡ ἐναρμόνιος κιθάρα τῶν κρουσμάτων τοῦ πνεύματος, ἡ μέχρι καὶ ἡμῶν ποτε τερπνὰ τε καὶ λιγυρὰ ὥς δὲ σωστικὰ ἐνηχήσασα μελωδήματα, ὁ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὅσα περὶ αὐτὴν διάπυρος ἐραστής». Ὁ δὲ Πηγᾶς ἐν τῇ σλβ' «Τὸν ἐμὸν, γράφει, Ἡρακλείας πῶς προσεῖπω; Παρηκολούθηκάς μοι τῷ κηρύγματι, κεκοινώνηκας τῶν φροντίδων, συμμετέσχες τῶν πόνων, ἐκείνων τῶν ὑπερφυῶν, συνήντησας τῶν κινδύνων τῶν χαλεπῶν» κτλ.

(α) Βλ. Κορυδαλ. Τύπ. ἐπιστολ. σελ. 143.

(β) Τὰ δ' ἐν τῷ Ἀν τε γ κ λ ἡ μ α τ ι (βλ. Δοσιθέου Τόμον Χαράς σελ. 514) ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Νικολάου τοῦ Κεραμέως ὁδοῦ πάρεργον περὶ τοῦ Κόκκου λεγόμενα κακοζήλως καὶ ἀσαφῶς οὐδεμιᾶς δέονται, οἶμαι, ἀναιρέσεως, ἀφ' ἑαυτῶν ἀναιρούμενα καὶ μαρτυροῦντα οὐ μόνον τὴν περὶ τὴν φράσιν ἀνωμαλίαν καὶ ὀλιγωρίαν, ἧς καὶ ὁ σοφὸς Κολλάριος ἐν ἄλλῳ συγγράμματι αὐτοῦ καθάπτεται (Supplement. ad P. Lambecij Commentar. pag. 397), ἀλλὰ καὶ ὅτι «ἄνευ τάξεως καὶ ἔμφρονος κρίσεως» ἔγραφε, καθ' ἃ φησιν ὁ Προκοπίου Δημήτριος (παρὰ Fabric. Biblioth. Graec. T. XI. pag. 528). Εἰπὼν γὰρ ὅτι συμμαθηταὶ τοῦ ἀποστάτου Ματθ. Καρυοφύλλῃ ἐγένοντο ἐν τῷ τῆς Ῥώμης φροντιστηρίῳ «Δημησιανὸς ὁ Κεφαληνίτης καὶ Φραγκίσκος Κόκκος ὁ Ἀξιώτης», «οὔτοι, προστίθουσιν, ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πεπωκό-

§. θ. Προστίθῃσι δ' ὡς ἐπισφράγισμα τοῦ βίου τοῦ Κόκκου ὁ Ῥοδοτᾶς, ὅτι ἐν τῇ κώμῃ Engages καὶ μοναστήριον ἔκτισεν ὁ Φραγκίσκος, πρὸς καταφυγὴν τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν καὶ παρεκκλήσιον εἰς τιμὴν τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ λατίνου ἁγίου εἰς χρῆσιν τῶν λατίνων ἱερέων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐσφαλμένως ὁ ἰταλὸς ὠνόμασε τὴν καὶ νῦν Ἐγκαραις (α) λεγομένην κώμην τὴν ἐν τῇ ἀρκτικῶς τῆς νήσου κειμένη παραλίῳ κοιλάδι ὠκισμένην. Ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὴν κώμην ὑπωρεία σώζεται Μονὴ εἰς

τὸ ποτήριον τῆς Δυτικῆς τρύγης, τοῦ πρὸς τὸν πάπαν λέγω σεβάσματος καὶ μὴ τῆς εἰς Χριστὸν ὑπακοῆς, ἐξεδήμησαν τῆς ἥς πρότερον νήλυσ (ἢ μὴν γραπτέον, «τῆς πατρίδος νέοι λίαν»;) καὶ ἐπεδήμησαν γαλακτοτραφῆναι τὰ τῶν λατινοφρόνων ἀποναήματα. Καθεστηκότες δ' ἐξέβησαν εἰς τὴν τῆς λύμης μετάδοσιν· ὧν ὁ μὲν Κόκκος ἐπανῆλθεν [εἰς] τὴν ἐνεγκαμένην καὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, προχειρισάμενος τὰ λατινοφρόνων ἐκφαυλίσματα διαθέσει πλεόν ἢ πράξει, τοῦ καιροῦ οὕτω κεκληκότος τὴν διάνοιαν». Ἀλλὰ πόθεν ἦδει αὐτοὺς πρὸ τῆς εἰς Ῥώμην ἀφίξεως πεπωκότας τὸ ποτήριον τῆς Δυτικῆς τρύγης; Πῶς δ' ἄρα μετὰ πεντηκονταετίαν ἔγνω διαθέσει μᾶλλον προχειρισάμενον τὰ ἐκφαυλίσματα τὸν Κόκκον, ὃν καὶ ἄνδρες, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, οὐχ οἱ τυχόντες διὰ τιμῆς ἦγον καὶ ἡ Ἐκκλησία πρὸς τῷ διδασκαλικῷ καὶ τῷ τοῦ Μ. Διερμηνέως ἐτίμησεν ἀξιώματι;

(α) ὠνόμασται δ' οὕτως ἡ ἀρκτικῶς τῆς νήσου κειμένη τερπινοτάτη κοιλάς καὶ τὸ ἐν αὐτῇ κωμύδιον, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῶν Καρῶν, οἱ κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ Λαμίας καλουμένης ἐποίησαντες καὶ τὴν νήσον ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Νάξον μετωνόμασαν Δῖαν πρότερον ὀνομασθεῖσαν ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν Ὠτου καὶ Ἐφιάλτου (περὶ ὧν βλέπε Ἀπολλόδ. Βιβλιοθ. Α. 7), κρατησάντων τοὺς Θράκας τοὺς πρώτους κατοίκους αὐτῆς Στρογγύλης ἔτι καλουμένης (βλ. Διόδ. Σικελ. Ε, 54). Ἀδηλον δὲ καὶ τοῦ περὶ τῆς νήσου ἰδία γράψοντος Ἑλληνος ἔργον διευκρινῆσαι, πῶς καὶ διὰ τί τὸ ὄνομα Ἐγκαραις παρέμεινε τῷ χώρῳ ἐκείνῳ, ὃν ὁ μὲν Τούρνεφόρτιος (Relation d'un voyage de Levant T. I p. 260. Paris, 1717) Engarez, ὁ δὲ Λουδοβ. ὁ Λακρόϊος (M. Louis Lacroix *Iles de la Grèce*, pag. 460. Paris, 1853) Angarez ὀνομάζουσι.

τιμὴν τῆς Ὑπαπαντῆς τῆς Θεοτόκου ἀνεγνηγερμένα ὑπὸ Ἰακώβου Κόκκου, πατρὸς τοῦ ἡμετέρου Φραγκίσκου τὴν τοῦ προτελευταίου υἱοῦ παραγγελίαν πληροῦντος (α). Ἐπωνυμεῖται δὲ Ἰψηλοτέρα καὶ τῇ τῶν Κόκκων οἰκογενεῖα προσήκει. Παρεκκλησίῳ δ' εἰς τιμὴν τοῦ Φραγκίσκου οὐδ' ἔχνος οὐδὲν ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ σώζεται. Ἔστι δ' ὁμῶς ἀλλαχοῦ τῆς νήσου ἐπώνυμον τοῦ Φραγκίσκου μονύδριον πλησιέστατα τῇ πόλει Νάξῳ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καταλειμμένον καὶ εἰκὼν ὡς ἀληθῶς τοῦ ὁσημέραι μαραινομένου καὶ φυλορρόουντος παπισμοῦ ἐν τε τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, ἐνθα «αἱ λατινικαὶ οἰκογένειαι, ὡς ὁ σοφὸς Γερμανὸς φησιν Ἐρνέστος ὁ Κούρτιος (β), οὐδὲν ἄλλο διετήρησαν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν δόξης, εἰ μὴ τὰς γενεαλογικὰς αὐτῶν διφθέρας καὶ τὰ ποικίλα οἰκόσημα, πᾶν ἔργον φεύγουσαι καὶ μῖσος πρὸς τοὺς Ἕλληνας τρέ-

(α) Τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἐκ τῆς προμνησθείσης (σελ. 9 καὶ 22) διατάξεως αὐτοῦ, ἥς ἀπόσπασμα παρατιθέαμεν ἀπαράλλακτον. «Λέγω οὕτως, ὅτι ὅταν ἔμελλεν ὁ μακαρίτης υἱός μου ὁ ἐν διδασκάλοις ἱερᾷ Θεολογίας καὶ πάσης φιλοσοφίας καὶ μέγας διερμηνεὺς τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὁ κύριος Φραγκίσκος ὁ Κόκκος νὰ μετέβῃ ἀπὸ ταύτην τὴν γῆνιν ζωὴν, μοῦ ἄφησεν ἀπὸ κόπον ἰδικόν του τριακόσια φλωρία, καὶ ἐπαράγγειλέ μου νὰ κάμω ἓνα μονύδριον νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ γένος μου, καὶ νὰ τὸ διορίσω ὅπως θέλω· καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν παραγγελίαν του τὸ ἕκαμα εἰς τὸ ὄνομα τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ἰψηλοτέρας, ἐπονομαζόμενον τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Συμεῶν τοῦ θεοδόχου» κτλ. Ἐκ ταύτης δὲ μανθάνομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ δύο ἦσαν τῷ Φραγκίσκῳ ἀδελφοὶ, Τζανετῆς (Ἰωάννης) καὶ Κωνσταντῖνος. Ὀνομάζεται δ' αὐτόθι καὶ κάμπος τῶν Ἐγκαριῶν ὁ Ἐγκαραις τόπος, ὅπως καλεῖται καὶ τῷ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ. σιγίλιῳ, ὅπερ τῷ ἀφγβ' ἀπελύθη διορίζον τὰ κατὰ τὴν σταυροπηγιακὴν Μονὴν ταύτην (σώζεται δὲ καὶ τοῦτου ἀντίγραφον ἐνθα καὶ τῆς διατάξεως), ἢ κατὰ τὸ προμνημονευθὲν (σελ. 9 καὶ 25) σιγίλιον τοῦ Β'. Νεοφύτου ἀπεῖχε τῆς Μητροπόλεως τέσσαρα μίλια.

(β) E. Curtius, Naxos pag. 33—34 καὶ 22.

φουσαι (δύσκληρον καὶ τοῦτο κληρονόμημα τῶν πᾶσαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας σχέσιν ἀποφευγόντων καὶ ὡς γυναικῶδη αὐτοὺς λαὸν περιφρονούντων ἀτεράμνων καὶ θηροκαρδίων ἵπποτῶν !), καὶ οἶονεὶ δίκας ὑπέχουσαι ἀνθ' ὧν οἱ πατέρες αὐτῶν τοὺς αὐτόχθονας κακῶς ἐποίησαν», καὶ αὐτὴν τοῦ Σελίμου τὴν δυναστείαν τῆς αἰσχρᾶς αὐτῶν καὶ σαρδαναπάλου τυραννίας προτιμοτέραν δείξαντες (α).

§. ι. Ταῦτα ἐλλογιμώτατε διδάσκαλε, ἀφοσιώσεως χάριν ἔχεις ἐξ ἐμοῦ, πολὺ δὴπου τὰ τῆς ἐπιστολῆς ὑπερβάντος ὅρια καὶ εἰς μακρὰς λεληθότως ἐξενεχθέντος παρεκβάσεις· «τὸ γὰρ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ οὐ μᾶλλον εἰς ἀργυρίου προσθήκην, ὡς ὁ Θεοφάντωρ φησί, τῷ ποιητῇ εἴρηται». Παρατιθέμενος δέ σοι καὶ τὰς τοῦ Φραγκίσκου ἐπιστολάς, πρώτην τὴν ἐκ τοῦ Λαμίου καὶ μετ' αὐτὴν τὴν ἐκ τοῦ σοῦ χειρογράφου, καταπαύω. Σὺ δὲ εἰ μὲν τι ἐν αὐτῇ εὖροις χρήσιμον, τῇ ἐκ σοῦ ἀποδίδου ἀφορμῇ καὶ τῇ τῆς ἀληθείας ἰσχύϊ, τὰ δ' ἐσφαλμένα καὶ ἀτελῆ τῇ ἐμῇ διαθέσει, προηρημένου μᾶλλον τὸ καδδύναμιν ἔρδειν καὶ τοῖς σοφωτέροις πρὸς τὰ τελειότερα τούνδόσιμον παρέχεσθαι, ἢ τῇ ἐκ τῆς σιγῆς ραστώνῃ φιλίας τε νόμους ἀθετεῖν καὶ ἀργίας δίκην φεύγειν. Ἐρρώσο.

Ἀθήνησι τῇ κς Δεκεμβρίου αὐξβ.

(γ) Βλ. τὰ τοῦ Γάλλου Σαυγῆρου στιγματίζοντος τὰ ἔσχατα τῆς ἐν Νάξῳ δυτικῆς δυναστείας παρὰ τῷ Lacroix l. c. p. 464—465, καὶ τῶν πολλοῦ λόγου ἀξίων «Ἑλληνικῶν» τοῦ μακαρίτου Ῥ. Ῥαγκαβῆ Τόμ. Γ. σελ. 165.

ΤΩ ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΩ ΚΑΙ ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΩ
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΩ ΚΥΡΙΩ ΔΙΟΝΥΣΙΩ ΤΩ ΚΑΤΗΛΙΑΝΩ
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Ο ΚΟΚΚΟΣ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Ἐκδίψω γεγονότι μοι διὰ χρόνου τοῦ δι' ἐπιστολῆς ἐντυχεῖν σου τῇ εὐλαβείᾳ, φίλε φίλτατε καὶ μοι κατὰ πᾶσαν εὐνοίαν συνημμένε, εὐχαιρος ὁ τῶν παρόντων γραμμάτων διαχομιστῆς ἀπαντήσας τὴν ἐκ τοῦ δίψου φλεγμονὴν ἔσβεσέ μοι· οὐ γὰρ ἂν φαίην [ὅτι] αὐτὸ τὸ δίψος ἠκέσατο μου. Ἐγὼ γὰρ ὥσπερ τοῦ φιλεῖν σε οὕτω καὶ τοῦ γράφειν ἀπλήστως ἔχων, ὅσον ἂν συνεχέστερον γράφω, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐπείγομαι πρὸς τοῦ γράφειν τὸν πόθον. Καὶ ἔοικα τῷ σῶ ἔρωτι βεβλημένος τὸ αὐτὸ πεπονθέναι τοῖς ὑπὸ διψάδος δεδηγμένοις, οἷς ἅτε λόγος, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἢ τοῦ πίνειν ἔφεσις ἐπιτείνεται, ὅσω πλεῖον αὐτοῦ ἢ ἀπόλαυσις γίνεται (α)· τοσοῦτῳ σου τῆς εὐλαβείας ἐξήρτημαι καὶ οὕτως ὅλος πόθῳ πρὸς τὴν σὴν διάθεσιν ἐκβεβάχχευμαι· καὶ πῶς οὐκ ἔμελλον σταθμοῖς τοῖς ἴσοις ἀντιφιλούμενος; Ἐπεὶ δέ σοι καθ' ἡδονὴν τὰ καθ' ἡμᾶς εἰδέναι, ἴσθι με τῇ συνήθει τῆς κεφαλαλγίας νόσῳ παλαίοντα· οὐδεμίαν γὰρ ἄχρι καὶ σήμερον μεταβολὴν ἐδέξατο τὸ ἄρρώστημα. Ἔστι δέ μοι οὐ τοσοῦτῳ δεινὸν ἢ κεφαλαλγία, ὅσω τὸ δι' αὐτὴν τὴν ὑπεσχημένην ἀποτισαί σοι χάριν (β)· οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἐγενόμην τὴν εἰς τὴν Λογικὴν πραγματείαν εἰσαγωγὴν ἐκ τῆς Λατί-

(α) Τῆς Λουκιανείου εἰσὶ ταῦτα φιλοπαιγμοσύνης μίμημα· κάκεῖνος γὰρ πρὸς φίλους, ὡς ἔοικε, γράφων καὶ τὰ κατὰ τὴν διψάδα ἐξ ἀκοῆς ἀφηγούμενος «Ἀλλὰ μοι δοκῶ, ἐπιφέρει, ὁμοίον τι καὶ αὐτὸς παθεῖν πρὸς ὑμᾶς, οἷον ἐκεῖνοι πάσχουσι πρὸς τὸ ποτὸν οἱ δηχθέντες ὑπὸ τῆς διψάδος» κτλ. (Περὶ Διψάδος §. 9. T. H. σελ. 145. Bip.). Περὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ δήγματος τοῦ ὄφειος τούτου, ὅς ἐστι κατὰ τινος (βλ. Cuvier Le Règne Animal. T. 2. σελ. 92) ὁ τοῦ Λιναίου Coluber Prestor, συμπτωμάτων ὅρα Γαληνὸν Π. τῆς τῶν ἀπλ. φαρμακ. κράσ. καὶ δυν. ΙΑ. α. σελ. 297 καὶ Π. Πίσων. Περὶ Θηριακ. Α, η, σελ. 940. ἐκδ. Chart. καὶ Αἰλιανὸν Π. Ζώων Ἰδιότη. ς, να. σελ. 208. Schn.

(β) Ἰσ. γρ. «μὴ φθάσαι» ἢ «μὴ δυνηθῆναι».

νης εἰς τὴν πατρίαν γλῶτταν μεταλαβεῖν, καὶ ταῦτα ἀξιώσαντος σοῦ καὶ δεηθέντος. Πλὴν ἀνάσχου μικρόν· ἂν γὰρ Θεὸς δώσῃ τὴν ἀπελθοῦσαν ὑγείαν ἀνακαλέσασθαι με, οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀμοιρήσεις τῶν ἐφετῶν. Καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα τοιούτου πειρῶνται πονηροῦ δαίμονος, τὰ δὲ σὰ καὶ μάλα [καλοῦ] οἶμαι καὶ οἴου προσήκει τοῖς κατὰ Θεὸν πολιτευομένοις· τὰ γὰρ τοῦ σώματος ἐκ ψυχικῆς αἰτίας κατὰ γὰρ τὸν ἐμὸν λόγον ὡς ἐπίπαν ἐξάπτεται. Ὅθεν εὐχῶν δεῖ τῶν σῶν, εὐχῶν τῶν εὐπροσδέκτων τοῦ τεθησσεῦσαι (α) Θεόν. Ἀλλ' εἰ τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ περαιτέρω βούλει καταμαθεῖν, ἐξὸν ἀνακρίνειν τὸν διακομίζοντα τὴν ἐπιστολὴν (Ζαχαρίας δ' αὐτῷ τοῦνόμα)· ἀφ' οὗ καὶ κομίση τὸ Λεξικόν, ὃ μοι ἐντεῦθεν ἀποδημοῦντι παρέσχες· πλείστην ἔχω σοι χάριν ἀνθ' οὗ μοι τὸ βιβλίον ἐχρήσω. Εἰ δέ τοι καὶ αὐτὸς δέῃ τῶν τῆδε, ἐφ' ὃ πέπεισαι τὴν ἡμετέραν δύναμιν ἐξικνεῖσθαι, θεαρῶνκάς μοι γράφε. Ἐρῶωσο καὶ φίλει τὸν ἀντιφιλεῖν σε εἰδότα.

Αφγδ, Θαργηλιῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα. Ἀπὸ Νάξου.

ΤΩ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΩ ΚΑΙ ΠΑΝΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΩ
ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΚΥΡΙΩ ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΩ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Ο ΚΟΚΚΟΣ.

Ἐγὼ μὲν, πανιερώτατε πάτερ, παρ' ἡμῖν (ἴσ. γρ. ὑμῖν) ὥμην ἐς τόδε τὰς διατριβὰς πεποιῆσθαι καὶ μὴ οὕτως παρὰ πολὺ τῆς ἐλπίδος πόρρῳ κεῖσθαι τῶν ποθουμένων, ὥστε πάλιν με δεῖσθαι τοῦ παραπετάσματος τῶν γραμμάτων, ἵν' ἄχρι γοῦν αὐτῶν ψυχαγωγήσω τὸν πόθον. Ἀλλὰ γὰρ ὁ θειότατος πατριάρχης, οὐκ οἶδ' ὅτων κατατυχόν, οἱ λίαν ἦσαν ἄρα δεινοὶ φήμην ἄραί τε καὶ ἐξἄραι πολὺ τῆς ἀληθείας ἀνώτερον, οὕτως ἑαυτὸν παρέσχεν ἀλώσιμον τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς καθ' ἡμῶν, ὥστε οὐδένα πέτρον, φασὶν, ἀφῆκεν ἀκίνητον, ἐφ' ὃ με ὥσπερ τινὰ ῥοῦν ἀλλαχῇ τετραμμένον

(α) Ἰσ. γρ. τιθασσεῦσαι = ἐξιλάσασθαι.

μετοχετεύσαιτ' εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἀλλὰ σκόπει τίσι καὶ οἷαις κε-
 χρημένος ταῖς μηχαναῖς ἡμᾶς μεταπέμπεται. Γράμμαθ' ὑπαγο-
 ρεύει οὐχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δῖς· καὶ τὰ μὲν τυγχάνει δεόμενος, τὰ
 δὲ καὶ προσαπειλεῖ, ὥς τὰς ἀποφράδας ἐπαφήσων ἀράς, αἱ τοῖς
 ἀπειθοῦσιν ἀπόκεινται, ἂν καὶ στόμα μόνον ἀντάραιμεν. Ἰπὸ γοῦν
 ταύτης ἐγὼ τῆς γραφίδος ἄλους ἐκτοπώτερον· οὐδὲ γὰρ ἀρρένω-
 πῶς ἔχω πρὸς τὰ τοιαῦτα· ἐμαυτὸν φέρων τῇ πόλει παρέδωκα· καί
 τοι πῶς οἶει, φιλτάτῃ μοι κορυφῇ, πρὸς τὴν ἀναγωγὴν δυσχεράνας
 (ἴσ. δυσχερᾶναι), ἀνθ' ὧν τις οὐκ ἂν με τῆς ὁρμῆς ἔστησε καὶ τῶν ὀ-
 πωσοῦν ἡμᾶς ἀγαπώντων; Ἀλλὰ τίνες ἡμῶν αἱ ἐνταῦθα διατριβαὶ καὶ
 ὥς πᾶσαι τείνουσι πρὸς τὸ συνοῖσον τῷ γένει ἐν τοσαύτῃ ἀπαιδευσίᾳ
 φορᾷ, ὃ διακομιστῆς τῆς ἐπιστολῆς ἀκριβέστερον διελεύσεται. Σὺ δέ
 μοι Πάτερ θεσπέσιε, τῷ παναγίῳ σοναινῶν Πατριάρχῃ, οἶδ' ὅτι μου
 καὶ αὐτὸς ἀποδέξῃ τὸ πρόθυμον καὶ ἐκ τῶν εἰκότων θαρρήσεις,
 ὥς ἐπειδὴν βραχὺν ὅσον χρόνον ἀνύσωμεν ἐνταυθοῖ αἰδοῖ τῆς ἀ-
 ξίας τοῦ Πατριάρχου, τὸ τοῦ Μαιάνδρου πεισόμεθα, ὃν εἰς τὰς πη-
 γὰς παλινδρομεῖν μαρτυροῦσιν, ὧν περ ἐξώρμησεν (α). Ἄλλ' οὖν
 ἡμῖν ἢ ἄνωθεν πρόνοια συνεφάψαιτο τῆς σπουδῆς καὶ ταύτῃ βραβεύοι
 τὴν κορωνίδα, ἣν ἂν αὐτὴ δοκιμάσειε μηδὲν ὑπόχαλκον φερομένην
 διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. Ἐρρώσο καὶ ἡμῶν κήδου καὶ μέμνησο,
 τῶν σῶν ταπεινῶν δούλων καὶ θερμῶν ἐραστῶν.

Ἀχδ'. Μουνυχιῶνος δ'. ἱσταμένου. Ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου.

(α) Ὁ μὲν Γεωγράφος « Σκολιὸν φησι τὸν Μαίανδρον εἰς ὑπερβολὴν,
 ὥστε ἐξ ἐκείνου τὰς σκολιότητας ἀπάσας Μαιάνδρους καλεῖσθαι » (Στράβ.
 Γεωγρ. ΙΒ. σελ. 577). Ὁ δὲ Περιηγητὴς « Ποταμῶν δ' ὁπόσους ἴσμεν
 Μαίανδρος σκολιῷ κάτεισι τῷ ρεύματι ἕς τε τὸ ἄνω καμπὰς καὶ πάλιν ἐπι-
 στροφὰς παρεχόμενος πλείστας » (Παυσ. Η. μα. 3). Ὁ δ' οὖν Φραγκίσκος ἐκ
 τῆς ψευδῶς τῷ Πλουτάρχῳ ἀποδιδομένης περὶ Ποταμῶν συγγραφῆς εἰληφώς
 ἔοικε τ' ἄνωτέρῳ, ἐνθα φέρονται τάδε « ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀναβαίνων· μόνος
 γὰρ ἐκ πάντων τῶν ποταμῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόμενος πηγῶν εἰς ἑαυτὸν
 παλινδρομεῖ » (βλ. Συλλογ. τῶν ἐν ἐπιτ. Γεωγραφηθ. Τόμ. Α. σελ. 574).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050504

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

